

ÕIGUSED VABADUSELE, ISIKUPUUTUMATUSELE
NING LIIKUMISVABADUSELE LAIENEVAD
VARJUPAIGATAOTLEJATELE

KINNIPIDAMINE
PEAB TOIMUMA
KOOSKÖLAS
SEADUSEGA

MÄÄRAMATA
TÄHTAJAGA
KINNIPIDAMINE ON
PÕHJENDAMATU
JA KINNIPIDAMISE
MAKSIMAALNE
PIKKUS
PEAKS OLEMA
KEHTESTATUD
SEADUSEGA

KINNIPIDAMISE VÕI
KINNIPIDAMISE
PIKENDAMISE
OTSUSTE PUHUL
TULEB RAKENDADA
MENETLUSLIKKE
MINIMAALNÕUDEID

TULEB VÕTTA ARVESSE
VARJUPAIGATAOTLEJATE KONKREETSET
OLUKORDA JA VAJADUSI

KINNIPIDAMISTIN-
GIMUSED PEAVAD
OLEMA
HUMAANSED JA
INIMVÄÄRIKAD

KINNIPIDAMISE ÜLE TULEB
TAGADA SÖLTUMATU JÄRELEVALVE
JA KONTROLL

Juhised kinnipidamise kohta

Juhised varjupaigataotlejate kinnipidamisele esitatavate nõuete
ja tingimuste ning kinnipidamise alternatiivide kohta

UNHCR
The UN
Refugee Agency

KINNIPIDAMINE
EI TOHI OLLA
DISKRIMINEERIV

KINNIPIDAMINE EI TOHI OLLA PÕHJENDAMATU
JA MISTAHES KINNIPIDAMISOTSUS PEAB
PÕHINEMA ÜKSIKISIKU KONKREETSETE
ASJAOLUDE HINDAMISEL JÄRGMISEL VIISIL

VARJUPAIGA
TAOTLEMISE
ÕIGUST TULEB
AUSTADA

UNHCR

United Nations High Commissioner for Refugees
Haut Commissariat des Nations Unies pour les réfugiés

ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet avaldab käesolevad juhised varjupaigataotlejate kinnipidamisele esitatavate nõuete ja tingimuste ning kinnipidamise alternatiivide kohta vastavalt oma mandaadile, mis on toodud ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti põhikirjas ja vastavalt 1951. aasta pagulaste seisundi konventsiooni artiklile 35 ja selle 1967. aasta protokollil artiklile II. Käesolevad juhised asendavad 1999. aasta veebruaris avaldatud ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti juhised varjupaigataotlejate kinnipidamisele esitatavate nõuete ja tingimuste kohta.

Käesolevad juhised on suunatud valitsustele, parlamendisaadikutele, juristidele, otsustajatele, sealhulgas kohunikele, samuti teistele rahvusvahelistele ja siseriiklikele organitele, kes puutuvad kokku kinnipidamise ja varjupaigaküsimustega, sealhulgas valitsusvälised organisatsioonid, rahvuslikud inimõiguste institutsioonid ja ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti töötajad.

Juhised asuvad internetis aadressil:

<http://www.unhcr.org/refworld/docid/50348953b8.html>

© UNHCR 2012

Kujundus ja disain: BakOS DESIGN

Sisukord

Sissejuhatus	6
Kohaldamisala	8
Mõisted	9
Juhised	9
Juhis 1: Varjupaiga taotlemise õigust tuleb austada	12
Juhis 2: Õigused vabadusele, isikupuutumatusel ning liikumisvabadusele laienevad varjupaigataotlejatele	13
Juhis 3: Kinnipidamine peab toimuma kooskõlas seadusega	14
Juhis 4: Kinnipidamine ei tohi olla meelevaldne ja mistahes kinnipidamisotsus peab põhinema üksikisiku konkreetsete asjaolude hindamisel järgmisel viisil	15
Juhis 4.1: Kinnipidamine on erakordne meede ja seda võib rakendada ainult õiguspärasel eesmärgil	16
4.1.1. Avaliku korra kaitseks.....	16
4.1.2. Rahva tervise kaitseks.....	18
4.1.3. Riigi julgeoleku kaitseks	19
4.1.4. Eesmärgid, mis ei saa olla kinnipidamise aluseks.....	19
Juhis 4.2: Kinnipidamist tohib kasutada ainult siis, kui leitakse, et see on põhjendatud, kõikides aspektides mõistlik ja õiguspärase eesmärgiga proportsionaalne	21
Juhis 4.3: Vaja on kaaluda alternatiive kinnipidamisele.....	22
Juhis 5: Kinnipidamine ei tohi olla diskrimineeriv.....	26

Juhis 6: Määramata tähtajaga kinnipidamine on põhjendamatu ja kinnipidamise maksimaalne pikkus peaks olema kehtestatud seadusega.....	27
Juhis 7: Kinnipidamise või kinnipidamise pikendamise otsuste puhul tuleb rakendada menetluslikke minimaalnõudeid.....	28
Juhis 8: Kinnipidamistingimused peavad olema humaansed ja inimväärikad	31
Juhis 9: Tuleb arvestada varjupaigataotlejate konkreetset olukorda ja vajadusi	35
Juhis 9.1: Trauma või piinamise ohvrid.....	35
Juhis 9.2: Lapsed	36
Juhis 9.3: Naised	39
Juhis 9.4: Inimkaubanduse ohvrid või võimalikud ohvrid.....	40
Juhis 9.5: Puudega varjupaigataotlejad.....	40
Juhis 9.6: Eakad varjupaigataotlejad.....	41
Juhis 9.7: Seksuaalvähemuste hulka kuuluvad varjupaigataotlejad.....	41
Juhis 10: Kinnipidamise üle tuleb tagada sõltumatu järelevalve ja kontroll	42
Lisa A: Alternatiivid kinnipidamisele.....	43
Viited	48
Kasulikud lingid	62

Sissejuhatus

1. Õigus vabadusele ja õigus isikupuutumatusel on inimese põhiõigused, mida kinnitab põhjendamatu kinnipidamise rahvusvaheline keeld ja mida toetab õigus liikumisvabadusele. Käesolevad juhised peegeldavad rahvusvahelise õiguse hetkeolukorda varjupaigataotlejate kinnipidamise küsimuses, võttes arvesse ebaseadusliku rändega seotud probleeme riikide varjupaigasüsteemide jaoks ja riikide õigust kontrollida välismaalaste sisenemist riigi territooriumile ja seal viibimist, lähtudes pagulaste ja inimõigustealastest nõuetest¹. Käesoleva dokumendi eesmärgiks on anda juhiseid:
 - (a) valitsustele oma varjupaiga- ja sisserändepoliitika ning selle osaks oleva kinnipidamiskorra väljatöötamiseks ja rakendamiseks; ja
 - (b) ametiisikutele (sh kohtunikele), kes langetavad otsuseid konkreetse isiku kinnipidamise vajalikkuse kohta.
2. Varjupaigataotlejate kinnipidamist tuleks üldjuhul vältida ja kasutada ainult viimase abinõuna, võttes arvesse varjupaigataotlejate kinnipidamisega kaasnevaid probleeme ning tagades põgenike ja inimõiguste alaste rahvusvaheliste nõuete täitmine. Kuna varjupaiga taotlemine ei ole õigusvastane tegu, siis peavad seda õigust kasutavate isikute vabadust piiravad põhjused olema seadusega sätestatud, selgelt määratletud ning võimaldama nende kiiret ülevaatamist. Kinnipidamist võib kohaldada ainult juhul, kui see toimub seaduslikult ning on **konkreetsel üksikjuhtumil** õigustatud ja soovitud eesmärgiga proportsionaalne. Varjupaiga taotlemise õigus eeldab, et varjupaigataotlejate käsutuses on avatud ja inimlik vastuvõtusüsteem, sealhulgas turvaline, vääriskust ja inimõiguseid austav menetlus.²

3. Lisaks kinnipidamisele on valitsuste käsutuses mitmeid teisi võimalusi, kuidas lahendada ebaseadusliku sisserände probleemi, ja mis arvestavad nii valitsuste huve kui ka iga üksikjuhtumi konkreetseid asjaolusid.³ Tegelikult puudub igasugused tõestus selle kohta, et varjupaigataotlejate kinnipidamine aitab vähendada ebaseaduslikku rännet.⁴ Isegi kui selline mõju oleks olemas, on ebaseadusliku rände vähendamisele suunatud kinnipidamispoliitika rahvusvaheliste inimõiguste kohaselt ebaseaduslik, kuna reeglina ei hinnata igal üksikjuhtumil kinnipidamise vajalikkust. Seetõttu kutsutakse valitsusi üles täitma inimõiguseid, vaatama üle oma kinnipidamispoliitika ja -tavad, võttes arvesse uusimaid uuringuid kinnipidamise alternatiivide kohta (millest mõnesid on käesolevates juhistes kirjeldatud). ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet on valmis aitama valitsusi töötada välja kinnipidamise asendusvõimaluste programme.

Kohaldamisala

4. Käesolevad juhised peegeldavad rahvusvahelise õiguse olukorda riiki sisenenud varjupaigataotlejate ja teiste rahvusvahelist kaitset taotlevate isikute kinnipidamise osas. Käesolevaid juhiseid kohaldatakse võrdselt põgenike ja teiste isikute suhtes, kelle puhul leitakse, et nad vajavad rahvusvahelist kaitset ja kes on erandkorras kinni peetud seoses riiki sisenemisega. Neid juhiseid kohaldatakse ka kodakondsuseta isikute suhtes, kes taotlevad varjupaika, kuid ei kohaldata kodakondsuseta isikute suhtes, kes ei taotle varjupaika⁵ ja isikute suhtes, kes ei loeta vajavat rahvusvahelist kaitset⁶ või teiste sisserändajate suhtes, kuigi paljusid siintoodud põhimõtteid võib vastavate muutustega kohandada. Käesolevaid juhiseid kohaldatakse muuhulgas mitte-pagulastest kodakondsuseta isikute suhtes, kellel on migratsioonipoliitika tõttu kõrgendatud oht sattuda põhjendamatu kinnipidamise ohvriks. Käesolevaid juhiseid ei kohaldata nende varjupaigataotlejate või pagulaste suhtes, keda on kinni peetud nende poolt sooritatud kriminaalkuriteo tõttu.

Mõisted

KINNIPIDAMINE

5. Käesolevates juhistes tähendab **kinnipidamine** varjupaigataotlejalt vabaduse võtmist või tema paigutamist kinnisesse asutusse, millest varjupaigataotlejal ei ole lubatud omal soovil lahkuda, sealhulgas vanglad, selleks otstarbeks ehitatud kinnipidamisasutused või suletud vastuvõtu- või majutuskeskused.
6. Kinnipidamisasutust võivad hallata kas riigiasutused või eraõiguslikud ettevõtjad; kinnipidamiseks võidakse luba anda haldus- või kohtumenetluses või kui isik on peetud kinni ametivõimude seadusliku otsusega või ilma selleleta. Isiku kinnipidamine või aresti alla paigutamine on äärmuslik vabaduse võtmise vorm (vt joonis 1). Ka muud sisserändega seotud liikumisvabaduse piirangud peavad olema kooskõlas rahvusvahelise õigusega.⁷ Vabadusekaotust (kinnipidamist) eristatakse muudest, vähem rangematest liikumisvabaduse piiramise viisidest piirangu määra ja intensiivsuse, mitte iseloomu või sisu kaudu.⁸ Kuigi käesolevates juhistes keskendutakse just kinnipidamisele (või aresti all viibimisele üldiselt), käsitlevad nad osaliselt ka meetmeid, millega nähakse ette vabaduse osaline kaotus.
7. Kinnipidamiskohaks võivad olla ka riigi maa- ja merepiirid, lennujaamade rahvusvahelised tsoonid⁹, saared¹⁰, laevad¹¹, aga ka suletud põgenekelaagrid, isiku enda kodu (koduarest) ja isegi koht, mis asub väljaspool riigi territooriumi.¹² Sõltumata kinnipidamiskohast on kõige tähtsamaks asjaoluks see, kas varjupaigataotlejalt on võetud tema vabadus ka tegelikult ja kas selline vabaduse äravõtmine on rahvusvahelise õiguse seisukohalt seaduslik.

Joonis 1.¹³

ALTERNATIIVID KINNIPIDAMISELE

8. **Alternatiivid kinnipidamisele** ei ole juriidiline mõiste, kuid käesolevates juhistes kasutatakse seda mis tahes õigusakti, tegevuspoliitika või korra ühisnimetusena, mis võimaldab varjupaigataotlejatel elada kogukonnas teataval tingimustel või piiratud liikumisvabadusega. Kuna mõned kinnipidamise alternatiivid hõlmavad ka teatud liikumis- või vabaduspiiranguid (ja mõnesid neist saab liigitada kinnipidamisvormideks), tuleb ka nende puhul täita inimõigusi (vt joonis 2)

VARJUPAIGATAOTLEJA

9. Käesolevates juhistes tähendab mõiste **varjupaigataotleja** isikut, kes taotleb pagulasseisundit vastavalt pagulase mõistele, mis on toodud 1951. aasta pagulaste seisundi konventsioonis ja 1967. aasta pagulaste seisundi protokollis¹⁴ või ükskõik millises muus regionaalses pagulaste leppes,¹⁵ samuti muud isikut, kes taotleb täiendavat, täiendavat või ajutist kaitset.¹⁶ Käesolevaid juhised kohaldatakse ka nende isikute suhtes, kelle taotlust menetletakse staatuse määramise korra alusel, samuti vastuvõetavuse, eelkontrolli või muu sarnase korra alusel. Samuti kohaldatakse käesolevaid juhiseid isikute suhtes, kes kasutavad oma õigust pöörduda kohtu poole seoses keeldumisega anda neile rahvusvahelist kaitset.

KODAKONDSUSETA ISIK

10. Käesolevates juhistes määratletakse **kodakondsuseta isikut** kui isikut, keda ükski riik ei loe oma seaduste kohaselt riigi kodanikuks.¹⁷ **Kodakondsuseta varjupaigataotleja** on kodakondsuseta isik, kes taotleb pagulasseisundit 1951. aasta konventsiooni¹⁸ alusel või mõnes muus rahvusvahelise kaitse vormis.

ÜRO pagulaste ülemvoliniku ameti juhised kinnipidamise kohta

JUHIS 1	Varjupaiga taotlemise õigust tuleb austada		
JUHIS 2	Õigused vabadusele, isikupuutumatusel ning liikumisvabadusele laienevad varjupaigataotlejatele		
JUHIS 3	Kinnipidamine peab toimuma kooskõlas seadusega		
JUHIS 4	Kinnipidamine ei tohi olla põhjendamatu ja mistahes kinnipidamisotsus peab põhinema üksikisiku konkreetsete asjaolude hindamisel järgmisel viisil		
	<p>JUHIS 4.1 Kinnipidamine on erakordne meede ja seda võib rakendada ainult õiguspärasel eesmärgil</p>	<p>JUHIS 4.2 Kinnipidamist tohib kasutada ainult siis, kui leitakse, et see on vajalik, kõikides aspektides mõistlik ja õiguspärase eesmärgiga proportsionaalne</p>	<p>JUHIS 4.3 Vaja on kaaluda alternatiive kinnipidamisele</p>
JUHIS 5	Kinnipidamine ei tohi olla diskrimineeriv		
JUHIS 6	Määramata tähtajaga kinnipidamine on põhjendamatu ja kinnipidamise maksimaalne pikkus peaks olema kehtestatud seadusega		
JUHIS 7	Kinnipidamise või kinnipidamise pikendamise otsuste puhul tuleb rakendada menetluslikke minimaalnõudeid		
JUHIS 8	Kinnipidamistingimused peavad olema humaansed ja inimväärikad		
JUHIS 9	Tuleb võtta arvesse varjupaigataotlejate konkreetset olukorda ja vajadusi		
JUHIS 10	Kinnipidamise üle tuleb tagada sõltumatu järelevalve ja kontroll		

JUHIS 1:

Varjupaigaõigust tuleb austada

11. Igal isikul on õigus taotleda ja saada teises riigis varjupaika tagakiusamise, inimõiguste tõsiste rikkumiste ja muu tõsise ohu eest. Seetõttu ei ole varjupaiga taotlemine ebaseaduslik toiming.¹⁹ Lisaks sellele sätestab 1951. aasta konventsioon, et varjupaigataotlejaid ei tohi karistada ebaseadusliku riiki sisenemise või seal viibimise eest juhul, kui nad teavitavad sellest viivitamatult ametivõime ja esitavad rahuldava põhjuse oma ebaseadusliku riiki sisenemise või seal viibimise kohta.²⁰ Varjupaiga taotlemiseks on isikud sageli sunnitud saabuma riiki või sisenema riigi territooriumile ilma eelneva loata. Seetõttu võib varjupaigataotlejate olukord oluliselt erineda tavaliste sisserändajate omast, kuna neil võib olla võimatu täita juriidilisi ja muid nõudeid, mis on vajalikud riiki sisenemiseks, näiteks ei saa nad tagakiusamise ja/või põgene-mise tõttu hankida enne lendu vajalikke reisiridokumente. Neid tegureid, nagu ka asjaolusid, et varjupaigataotlejatel on sageli olnud traumaatilised üleelami-sed, tuleb võtta arvesse isiku liikumisvabaduse piiramisel riiki ebaseaduslikku sisenemise või riigis ebaseadusliku viibimise tõttu.

JUHIS 2:

Õigused vabadusele, isikupuutumatu- sele ning liikumisvabadusele laienevad varjupaigataotlejatele

12. Varjupaigataotlejate põhiõigused vabadusele, isikupuutumatusel²¹ ja liikumisvabadusele²² on sätestatud kõikides suuremates rahvusvahelistes ja regionaalsetes inimõiguste alastes lepingutes ja nad on olulised komponendid õigusriigi põhimõttel põhinevates õigussüsteemides. ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet on täitevkomitee programmis (ExCom) korduvalt tõstatanud kinnipeetud varjupaigataotlejate küsimuse²³. Neid õiguseid kohaldatakse põhimõtteliselt kõikide inimeste suhtes, sõltumata nende staatusel (immigrant, pagulane, varjupaigataotleja vms).²⁴
13. **1951. aasta konventsiooni artiklis 31 nähakse ette kaitse ebaseaduslikult riiki sisenenud ja riigi territooriumil ebaseaduslikult viibivate pagulaste (ja varjupaigataotlejate) karistamise eest, eeldusel et nad viivitamatult teavitavad ametivõime ja esitavad rahuldava seletuse oma ebaseadusliku riiki sisenemise ja riigis viibimise kohta.** Samuti nähakse ette, et sellistele põgenikele (või varjupaigataotlejatele) ei kohaldata liikumispiiranguid, välja arvatud need, mis on vajalikud, ja neid piiranguid kohaldatakse ainult kuni nende isikute staatuse määratlemiseni või loa saamiseni sisenemiseks teise riiki.²⁵ **Artiklis 26 nähakse ette ka liikumisvabadus ja elukoha valiku vabadus seaduslikult riigi territooriumil elavatele pagulastele.**²⁶ Seda tingimust täitev varjupaigataotleja loetakse riigi territooriumil seaduslikult viibivaks isikuks.²⁷
14. Kõik need õigused – õigus varjupaigale, õigus mitte olla karistatud ebaseadusliku riiki sisenemise või riigis viibimise eest ning õigus vabadusele, isikupuutumatusel ja liikumisvabadusele – tähendavad seda, et varjupaigataotlejate kinnipidamine on äärmuslik abinõu ja et esmatähtis on säilitada varjupaigataotleja vabadus.

JUHIS 3:

Kinnipidamine peab olema seaduslik ning seadusega lubatud

15. Kinnipidamine või vabaduse äravõtmine peab olema kooskõlas siseriikliku õigusega.²⁸ Iga vabaduse võtmise viis, mis ei ole kooskõlas siseriikliku õigusega, on ebaseaduslik nii siseriikliku kui ka rahvusvahelise õiguse mõistes. Kuigi siseriiklik õigus on olulisim tegur kinnipidamise seaduslikkuse määramisel, ei ole see vabadusekaotuse põhjendatuse hindamisel alati määrav.²⁹ Tingimata tuleb kaaluda isikutelt nende vabaduse meelevaldse äravõtmise eesmärki.³⁰
16. Kinnipidamist reguleeriv õigus peab vastama õiguskindluse põhimõttele. Muuhulgas tähendab see, et õigus ja selle õiguslikud tagajärjed peavad olema ootuspärased.³¹ Näiteks ei tohi kinnipidamist võimaldaval õigusel olla tagasiulatuvat mõju.³² Kinnipidamise aluse põhimõtete selge sätestamine siseriiklikes õigusaktides peab vastama õiguskindluse nõudele.³³
17. Kinnipidamise õiguspärasuse tagamiseks tuleb õigusaktides, mille eesmärk on kaitsta isikut ebaseadusliku vabadusevõtmise eest nägema ette garantiid, nagu näiteks piirama kinnipidamise maksimaalset kestvust või tagama reaalse juurdepääsu õigusabile.³⁴

JUHIS 4:

Kinnipidamine ei tohi olla põhjendamatu ja iga kinnipidamisotsus peab põhinema konkreetse juhtumi asjaolude hindamisel

18. Sisserändega seotud kinnipidamine ei ole iseenesest rahvusvahelise õiguse alusel keelatud, nagu ei ole absoluutne ka isiku õigus vabadusele.³⁵ Samas näeb rahvusvaheline õigus ette teatud garantiid ebaseadusliku (vt juhis 3) ja ka põhjendamatu kinnipidamise vastu. Põhjendamatu on mõiste, mida tuleb tõlgendada laialt, et see hõlmaks mitte üksnes ebaseaduslikkust, vaid ka asjakohasuse, õigluse ja ootuspärasuse puudumist.³⁶ Seetõttu peab kinnipidamise vajalikkust põhjendama igal konkreetset juhtumil eraldi, võttes arvesse kõiki asjaolusid ja proportsionaalsust õiguspärase eesmärgiga (vt juhised 4.1 ja 4.2)³⁷ Lisaks sellele võib kinnipidamine olla põhjendamatu ka juhul, kui seejuures ei kaaluta muude, vähem piiravate meetmete kohaldamist (juhis 4.3).
19. Kinnipidamisotsuse põhjendatus on üks põhiõigusi, kusjuures kinnipidamise vajalikkust tuleb hinnata üksikasjalikult ja individuaalselt õiguspärase eesmärgi suhtes. Kinnipidamisotsuseid langetavad isikud peaksid kasutama asjakohaseid kontrolli- või hindamisvahendeid ning arvestama eri tüüpi varjupaigataotlejate konkreetset olukorda ja vajadusi (vt juhis 9). Selliste otsuste langetamisel tuleb arvestada eri tegureid, sealhulgas varjupaigataotluse menetlemise seis, soovitud sihtriik, perekondlikud ja/või sotsiaalsed sidemed, varasem käitumine, iseloom, põgenemise risk ning reeglite tundmine ja valmisolek neid täita.
20. Kinnipidamise asendusvõimaluste osas (juhis 4.3 ja lisa A) peab varjupaigataotleja paigutamisel kogukonda võtma arvesse konkreetse varjupaigataotleja asjaolusid ja võimalikke riske kogukonna jaoks. Samuti peaks hindama varjupaigataotleja ja/või tema pere vastavust asjaomase kogukonna vajadustele,

sealhulgas vajalike tugiteenuste olemasolu ja kvaliteeti. Kohustuslik või automaatne kinnipidamine loetakse põhjendamatuks, kuna seejuures ei toimu igal üksikjuhul kinnipidamise vajalikkuse hindamist.³⁸

JUHIS 4.1:

Kinnipidamine on erakorraline meede ja seda võib õigustada vaid seaduslik eesmärk

21. Kinnipidamist võib kasutada seaduslikul eesmärgil ainult erandjuhul. Sellise eesmärgi puudumisel loetakse kinnipidamine põhjendamatuks isegi juhul kui riigi territooriumile sisenemine oli ebaseaduslik.³⁹ Kinnipidamise eesmärgid peavad olema selgelt määratletud õigusaktides ja/või haldusaktides (vt juhis 3).⁴⁰ On kolm eesmärki, mille puhul varjupaigataotleja kinnipidamine võib olla konkreetsel juhul vajalik ja mis on üldiselt kooskõlas rahvusvahelise õigusega – selleks on **avaliku korra, rahva tervise või riigi julgeoleku kaitse**.

4.1.1 Avaliku korra kaitse

Isiku püüd end varjata ja/või koostööst keeldumine

22. Kinnipidamine võib olla vältimatu juhtudel, kui on alust arvata, et konkreetne varjupaigataotleja püüab end varjata või keeldub koostööst ametivõimudega.⁴¹ Kinnipidamise vajalikkust mõjutavateks teguriteks võivad olla näiteks varasem koostöö ametivõimudega või koostööst keeldumine, kautsjoni vastu vabastamise tingimuste täitmine või täitmatajätmine, pere- või kogukonnasidemed või muu tugivõrgustiku olemasolu riigis, kus soovitakse saada varjupaika, valmisolek anda informatsiooni oma taotluse põhjendatuse kohta või sellest keeldumine või taotluse lugemine ilmselgelt põhjendamatuks või pahatahtlikuks.⁴² Asjakohaste uurimis- ja hindamismeetoditega peab tagama, et ei peeta kinni isikuid, kes on heausksed varjupaigataotlejad.⁴³

Selgelt alusetute või kuritahtlike taotluste kontrollimine kiirendatud korras

23. Kinnipidamine, mille eesmärk on kiirendatud korras kontrollida selgelt aluseid või kuritahtlikke taotlusi, peab olema seadusega reguleeritud ning proportsionaalsuse huvides peab seejuures olema tagatud kõikide asjaomaste osapoolte huvide läbivaatamine.⁴⁴ Kiirendatud kontrollimenetlusega kinnipidamist tuleks kohaldada üksnes juhtudel, kui taotlus tunnistatakse ilmselgelt alusetuks või selgelt kuritahtlikuks.⁴⁵ Kinnipeetud isikutel on õigus kasutada käesolevates juhistes kirjeldatud kaitsemeetmeid.

Isiku tuvastamine ja/või turvalisuse kontrollimine

24. Minimaalset kinnipidamisperioodi võib rakendada isiku tuvastamiseks ja julgeolekuriski kontrollimiseks juhtudel, kuid isikut ei ole tuvastatud või isik tekitab kahtlust või kui isik võib olla oht turvalisusele.⁴⁶ Samal ajal ei tohi kinnipidamine kesta kauem kui on vajalik isiku tuvastamiseks või turvalisusohu kontrollimiseks, vastavalt rangelt seadusega kehtestatud tähtajale (vt allpool).
25. Olles teadlikud, et varjupaigataotlejatel on sageli mõjuvad põhjused sisenda riiki ebaseaduslikult või selle territooriumil ebaseaduslikult ringi liikuda⁴⁷, nagu näiteks isikut tõendavate dokumentide puudumine, on vaja võtta meetmeid, et nende isikute puhul ei esitata neile ebarealistlikke nõudmisi neilt nõutavate isikut tõendavate dokumentide arvu ja vormi osas. Lisaks sellele saab asjaomaste dokumentide puudumisel isiku tuvastada teiste infoallikate abil. Isiku suutmatust esitada nõutavaid dokumente ei tuleks automaatselt tõlgendada soovimatusena teha koostööd ametivõimudega või määrata, et isik on ebausaldusväärne või kujutab endast ohtu turvalisusele. Varjupaigataotlejaid, kes saabuavad riiki ilma dokumentideta, sest nad ei saanud neid taotleda oma päritoluriigis, ei tohi kinni pidada ainult sellel põhjusel. Selle asemel tuleks hinnata seda, kas varjupaigataotlejal on usutav selgitus dokumentide puudumise või hävimise kohta või tema valduses olevate valedokumentide kohta ja et kas ta kavatses ametiasutusi eksitada või keeldub koostööst oma isiku tuvastamisel.

26. Tuleb kehtestada ranged kinnipidamistähtjad juhuks kui isik peetakse kinni tema tuvastamiseks isikut tõendavate dokumentide puudumise tõttu, mis on üks peamisi määramata tähtajaga või pikaajalise kinnipidamise põhjuseid.
27. Tuleb võtta arvesse, et kui tavaliselt on isiku kodakondsus toodud ära tema isikut tõendavates dokumentides, siis sellise dokumendi puudumisel on tema kodakondsuse tuvastamine keeruline ja seda tuleb teha nõuetekohaselt, eriti juhul kui tegemist kodakondsuseta varjupaigataotlejatega.⁴⁸

Informatsiooni väljaselgitamine esmase vestluse käigus rahvusvahelise kaitse põhjendatuse kohta, mida ei ole võimalik saada muul viisil kui kinnipidamise teel

28. Varjupaigataotlejat tohib pidada kinni piiratud ajavahemiku jooksul selleks, et hinnata rahvusvahelise kaitse taotluse põhjendatust.⁴⁹ Samas on selline kinnipidamine õigustatud ainult juhul, kui seda informatsiooni ei ole võimalik saada muul viisil kui kinnipidamise abil. See eeldab, et varjupaigataotlejalt saadakse vahetult olulist informatsiooni selle kohta, miks ta taotleb varjupaika, kuid ei soovi, et tema poolt esitatud taotluse põhjuseid lähemalt uuritakse. See asjaolu ei muuda üldpõhimõtet, et varjupaigataotleja kinnipidamine on äärmuslik abinõu ega õigusta isiku kinnipidamist kogu isiku staatuse määramise menetluse ajaks või määramata ajaks.

4.1.2 Rahva tervise kaitse

29. Kinnipidamine võib olla õigustatud varjupaigataotleja tervise kontrollimise eesmärgil kui see on konkreetsel juhtumil põhjendatud või kui seda tehakse ennetava meetmena teatud konkreetse nakkushaiguse või epideemia puhul. Sisserände kontekstis võib sellist tervisekontrolli viia läbi peale isiku saabumist riiki või võimalikult kiiresti pärast saabumist. Iga sellise kinnipidamise või liikumispiirangu pikendamine on õigustatud raviga, mille on määranud kvalifitseeritud meditsiinipersonal ja mis ajaliselt ei ületa ravi lõppu. Selline kinnipidamine võib toimuda ainult asjaomastes asutustes, nagu tervishoiukliinikud, haiglad või spetsiaalselt selleks ettenähtud meditsiinikeskused lennujaamades või riigi piiridel. Peale isiku esialgset meditsiinilist kontrolli saavad isiku kinnipidamise pikendamist tervislikel põhjustel taotleda ainult kvalifitseeritud meditsiinitöötajad, kelle suhtes teostatakse kohtulikku järelevalvet.

4.1.3 Riikliku julgeoleku kaitse

30. Riikliku julgeoleku kaitsmiseks võivad valitsused olema sunnitud pidama kinni isiku, kes kujutab ohtu riigi julgeolekule.⁵⁰ Ehkki selle, mis kujutab endast ohtu riiklikule julgeolekule, määratlevad põhiliselt valitsused ise, peavad nende poolt rakendatud meetmed (näiteks kinnipidamine) olema kooskõlas käesolevate juhistega, eriti selles osas, et kinnipidamine on põhjendatud, ohu suurusega proportsionaalne, mittediskrimineeriv ja et selle üle teostatakse kohtulikku järelevalvet.⁵¹

4.1.4 Eesmärgid, mis ei õigusta kinnipidamist

31. Kinnipidamine, mille eesmärk ei ole õiguspärane, on meelevaldne.⁵² Mõned sellise kinnipidamise näited on toodud allpool.

Kinnipidamine karistusena ebaseadusliku riiki sisenemise eest ja/või hoiatusena varjupaiga taotlemise eest.

32. Nagu märgitud juhistes 1 ja 2, ei tohi rahvusvahelise õiguse alusel pidada kinni isikut ainult seetõttu, et ta otsib varjupaika.⁵³ Varjupaigataotlejate ebaseaduslik riiki sisenemine või riigis viibimine ei anna riigile automaatselt õigust isikut kinni pidada või mingil muul moel tema liikumisvabadust piirata. Kinnipidamine, mille eesmärgiks on heidutada tulevasi varjupaigataotlejaid või sundida juba varjupaigataotluse esitanud isikuid taotlusprotsessi pooleli jätma, ei ole rahvusvaheliste normidega kooskõlas. Lisaks sellele ei tohi isiku kinnipidamine olla karistusmeede, näiteks kriminaal- või distsiplinaarkaristus riiki ebaseadusliku sisenemise või riigis viibimise eest.⁵⁴ 1951. aasta konventsiooni artikli 31 kohaselt loetakse seda karistuseks ja kollektiivse karistusena rikub see rahvusvahelisi inimõigusi.⁵⁵

Varjupaigataotlejate kinnipidamine riigist väljasaatmise eesmärgil

33. Üldjuhul on ebaseaduslik vahistada riigist väljasaatmise eesmärgil varjupaigataotlejaid, kelle taotlust alles menetletakse, sest neid ei tohi riigist välja saata enne, kui nende taotluse suhtes on langetatud lõplik otsus. Kinnipidamine riigist väljasaatmise eesmärgil saab toimuda alles pärast seda, kui varjupaigataotluse suhtes on langetatud lõplik keelduv otsus.⁶⁶ Samas, kui on alust arvata, et konkreetne varjupaigataotleja on esitanud varjupaigataotluse või nõuab varjupaika ainult selleks, et viivitada väljasaatmisotsuse langetamist või muuta seda keerulisemaks, võivad ametivõimud kaaluda isiku võimalikku kinnipidamist tingimusel, et see on vajalik ja konkreetse juhtumiga proportsionaalne, et takistada selliste isikute põgenemist ajal, kui nende taotlust menetletakse.

JUHIS 4.2:

Kinnipidamist tohib kasutada ainult siis, kui leitakse, et see on vajalik, kõikides aspektides mõistlik ja õiguspärase eesmärgiga proportsionaalne

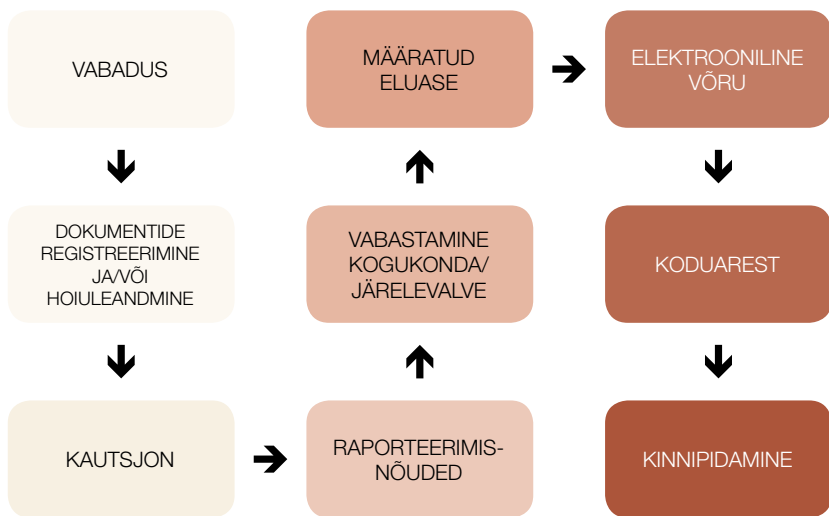
34. Kinnipidamist võib kohaldada ainult siis, kui see loetakse olevat põhjendatud, kõikides asjaoludes mõistlik ja õiguspärase eesmärgi suhtes proportsionaalne. Kinnipidamise põhjendatust, mõistlikkust ja proportsionaalsust tuleb igal üksikjuhul hinnata eraldi, nii esialgselt kui ka hiljem (vt ka juhis 6). Üksikisiku kinnipidamise põhjendatust tuleb hinnata kinnipidamise eesmärgi suhtes (vt juhis 4.1), samuti kinnipidamise üldist põhjendatust kõikides tema asjaoludes, milleks on vaja hinnata antud isiku erivajadusi või seisukohti (vt juhis 9). Proportsionaalsuse üldpõhimõte nõuab, et valitseks tasakaal vabaduse, isikupuutumatus ja liikumisvabaduse õiguste ja neid õiguseid piiravate või keelavate riikliku poliitika eesmärkide vahel.⁵⁷ Ametivõimud ei tohi rakendada meetmeid, mis ei ole proportsionaalsed konkreetse juhtumi puhul taotletava eesmärgiga. Põhjendatust ja proportsionaalsust hinnates peab sellele lisaks hindama, kas oli olemas vähem piiravaid või sunniviisiisi meetmeid (s.t. alternatiive kinnipidamisele), mida oleks võinud asjaomase isiku suhtes kohaldada ja mis oleksid olnud antud juhul tõhusad (vt juhised 4.3 ja lisa A).

JUHIS 4.3:

Vaja on kaaluda alternatiive kinnipidamisele

35. Kinnipidamise põhjendatuse ja proportsionaalsuse üldisest hindamise osana tuleb kaaluda alternatiive kinnipidamisele, alates raporteerimiskoostõuetest kuni kogukonnapoolse järelevalveni ja/või juhtumi haldamise programmideni (vt Lisa A) on (vt juhis 4.2). Selline hindamine tagab, et varjupaigataotlejate kinnipidamine on mitte esimene, vaid äärmuslik abinõu. Varjupaigataotleja konkreetsete asjaolude valguses tuleb veenduda, et puudusid piiravamad või rangemad meetmed, mis oleksid saavutanud sama eesmärgi.⁵⁸ Seetõttu on igal üksikul juhul vaja kaaluda kinnipidamise alternatiivide olemasolu, tõhusust ja asjakohasust.⁵⁹
36. Nagu ka kinnipidamise puhul, tuleb ka kinnipidamise alternatiive reguleerida seaduste ja haldusaktidega, et vältida isikuvabaduse või vabaduse põhjendamatu piiramist.⁶⁰ Õiguskindluse põhimõtte nõuab, et sellised alternatiivid on seaduslikud (vt juhis 3). Õigusaktidega tuleb erinevaid alternatiive defineerida ja kirjeldada, näidata ära nende kasutamist reguleerivaid kriteeriume, samuti näidata ära ametiasutus või -asutused, mis vastutavad selliste alternatiivide kehtestamise ja rakendamise eest.⁶¹
37. Alternatiivid kinnipidamisele, mis piiravad varjupaigataotlejate vabadust, võivad rikkuda isikute inimõiguseid ja peavad olema kooskõlas inimõiguste normidega. Samuti tuleb näha ette nende alternatiivide perioodiline ülevaatamine sõltumatute asutuste poolt.⁶² Isikutel, kellele pakutakse kinnipidamise alternatiivi, peab olema juurdepääs tõhusatele kaebuste käsitlemise mehhanismidele ja asjaomastele kaitsevahenditele.⁶³ Kinnipidamise alternatiivid peavad olema kättesaadavad mitte ainult paberil, vaid ka praktikas.

38. Kinnipidamise alternatiive **ei tohi kasutada kinnipidamise alternatiivsete vormidena**; samuti ei tohi kinnipidamise alternatiiv muutuda vabanemise alternatiiviks. Lisaks sellele ei tohi nad asendada normaalset avatud vastuvõtusüsteemi ega piirata varjupaigataotlejate liikumisvabadust.⁶⁴
39. Kinnipidamise alternatiivide väljatöötamisel on oluline tagada vähima võimaliku riigipoolse sekkumise põhimõte ja pöörata suurt tähelepanu selliste riskirühmade, nagu lapsed, rasedad, eakad, või puuetega inimesed või traumade all kannatavad isikud erivajadustele (vt juhis 9).⁶⁵

Joonis 2⁶⁶

40. Kinnipidamise asenduseks võib sõltuvalt isiku konkreetsetest asjaoludest olla näiteks dokumentide registreerimine ja/või hoiuleandmine/loovutamine, kautsjon/ käendus, raporteerimiskohustus, kogukonnas elamine ja järelevalve, määratud elukoht, elektrooniline järelevalve või kodune liikumiskeeld (mõnede nende alternatiivide selgitused on toodud lisas A). Need võivad hõlmata väiksemaid või suuremaid piiranguid liikumisvabadusele või vabadusele ning ei ole selles osas võrdsed (vt joonis 2). Kuigi teavitamiskohustuse täitmist telefoni teel ja kaasaegse tehnoloogia kasutamist võib pidada heaks tavaks, eriti liikumisprobleemidega isikute puhul,⁶⁷ loetakse teisi elektroonilise järelevalve vorme nagu randme- või pahkluvõrusid liiga karmideks vahenditeks, sealhulgas nende kasutamisega seonduva kriminaalse kuvandi tõttu;⁶⁸ ja neid tuleks nii palju kui võimalik vältida.

41. Praktika on näidanud, et kinnipidamise asendamine on kõige tõhusam siis, kui:

- varjupaigataotlejat koheldakse väärilt, inimlikult ja austavalt kogu varjupaigamenetluse jooksul;
- varjupaigataotlejat teavitatakse varakult selgelt ja konkreetsetel teemadel õigustest ja kohustustest seoses kinnipidamise alternatiividega, samuti kohustuste mittetäitmise tagajärgedest;
- varjupaigataotlejal on kogu varjupaigamenetluse jooksul võimalus saada õigusabi;
- varjupaigataotlejale on antud piisav materiaalne abi, majutus ja muud vastuvõtutingimused või tal on juurdepääs toimetulekuvahenditele (sh õigus tööle); ja
- varjupaigataotlejal on võimalik kasutada individuaalsete juhtumite haldamise teenust seoses tema varjupaigataotluse menetlemisega (selgitatud lisas A).⁶⁹

42. **Dokumendid** on oluline osa kinnipidamise asendusprogrammidest, millega tagatakse, et varjupaigataotlejale (ja tema pereliikmetele) on väljastatud tõend nende õiguse kohta elada kogukonnas. Dokumendid on ühtlasi kaitsemehhanismiks (korduva) kinnipidamise vastu ja võivad aidata varjupaigataotlejal üürida eluaset, leida tööd, kasutada tervishoiuteenuseid, saada haridust ja/või vastavalt vajadusele kasutada muid teenuseid.⁷⁰ Lisainformatsioon erinevate asendusvõimaluste kohta kinnipidamisele ja muude täiendavate meetmete kohta on toodud lisas A.

JUHIS 5:

Kinnipidamistingimused ei tohi olla diskrimineerivad

43. Rahvusvaheline õigus keelab isikut kinni pidada või piirata tema liikumisvabadust isiku rassi, nahavärvuse, soo, keele, usutunnistuse, poliitiliste või muude veendumuste, rahvusliku või sotsiaalse päritolu, varandusliku seisundi, sünni või muu staatuse, nagu varjupaigataotleja või pagulane, alusel.⁷¹ See kehtib ka erakorraliste olukordade jaoks tehtud erandite puhul.⁷² Liikmesriigid võivad olla süüdi rassilises diskrimineerimises ka siis, kui nad peavad kinni ainult teatud kodakondsusega isikuid.⁷³ Isikul peab vähemalt olema õigus vaidlustada tema kinnipidamise sellistel põhjustel; ja riik on kohustatud tõestama, et kodanike eristamine mittekodanikest või mittekodanike omavaheline eristamine oli objektiivne ja põhjendatud.⁷⁴

JUHIS 6:

Tähtajatu kinnipidamine on ebaseaduslik ja seaduses tuleb kehtestada kinnipidamise maksimaalne lubatud pikkus

44. Nagu on näidatud juhises 4.2, kohaldatakse proportsionaalsuse nõuet nii esmase vahistamisorderi kui ka selle pikendamise suhtes. Kinnipidamise pikkus võib muuta muidu õiguspärase otsuse kinnipidamise kohta ebaproportsionaalseks ja põhjendamatuks. Piiramata tähtajaga kinnipidamine sisserändega seotud põhjustel on põhjendamatu rahvusvahelise inimõiguste õiguse alusel.⁷⁵
45. Varjupaigataotlejaid tohib kinni pidada ainult niikaua, kui see on vajalik; varjupaigataotleja tuleb viivitamatult vabastada kui kinnipidamise põhjus enam ei kehti (juhised 4.1).⁷⁶
46. Kinnipidamise põhjendatuse tagamiseks peaks siseriiklike õigusaktidega kehtestama kinnipidamise maksimaalselt lubatud pikkuse. Vastasel juhul võib kinnipidamine kujuneda pikaajaliseks ja mõnedel juhtudel tähtajatuks, eriti kodakondsuseta varjupaigataotlejate puhul.⁷⁷ Kinnipidamise maksimaalselt lubatud pikkusest ei ole lubatud mööda hiilida, näiteks vabastades varjupaigataotleja ainult selleks, et ta samadel alustel mõne aja pärast uuesti kinni pidada.

JUHIS 7:

Otsuse langetamisel isiku kinnipidamise või kinnipidamise tähtaja pikendamise kohta peab täitma menetluse miinimumnõudeid.

47. Varjupaigataotlejal, keda ähvardab kinnipidamine, ja kinnipidamise ajal on õigus nõuda järgmiste minimaalsete menetlusnõuete täitmist:
- I Õigus saada vahistamise või kinnipidamise hetkel teavet kinnipidamise põhjuste⁷⁸ ja vahistamisega seotud õiguste kohta, sealhulgas kaebuse esitamise korra kohta isiku poolt mõistetavas keeles ja tingimustel.⁷⁹
 - II Õigus saada teavet õigusabi kohta. Tasuta õigusabi tuleks pakkuda juhul, kui see on kättesaadav ka samas olukorras olevatele kodanikele,⁸⁰ ja see peaks olema kättesaadav võimalikult kiiresti pärast isiku vahistamist või kinnipidamist, võimaldamaks kinnipeetaval mõista tema õigusi. Õigusnõustaja ja varjupaigataotleja vahelisel suhtlemisel peab kohaldama advokaadi ja kliendi vahelise konfidentsiaalsuse põhimõtteid. Advokaadil peab olema juurdepääs oma kliendile, kliendi kohta hoitavale teabele ja tal peab olema võimalus kohtuda oma kliendiga turvalises ja privaatses keskkonnas.
 - III Õigus vaadata kinnipidamisotsus kiires korras üle kohtu või mõne muu sõltumatu ametivõimu poolt. See otsuse ülevaatamine peaks olema automaatne ja toimuma 24 kuni 48 tunni jooksul arvates esialgse otsuse langetamisest varjupaigataotleja kinnipidamise kohta. Otsust ülevaatav asutus peab olema sõltumatu kinnipidamisotsuse langetanud asutusest, ja tal peab olema õigus isiku vabastamiseks või vabastamiseks vajalike mistahes tingimuste muutmiseks.⁸¹
 - IV Pärast kinnipidamisotsuse esialgset ülevaatamist tuleb tagada, et kinnipidamise jätkamise põhjendatust kontrollitakse regulaarselt ja perioodiliselt kas kohtu või sõltumatu asutuse poolt, kusjuures varjupaigataotlejal

ja tema esindajal on õigus selles menetluses osaleda. Praktikas vaadatakse kinnipidamisotsus üle kord seitsme päeva jooksul kuni ühe kuu möödumiseni arvates esialgse kohtuliku kinnituse andmisest kinnipidamisotsusele ja seejärel kord kuus kuni maksimaalse seaduses sätestatud kinnipidamistähtaja täitumiseni.

- V Õigus vaidlustada kinnipidamise põhjendatus kohtulikult kas isiklikult või esindaja kaudu, vaatamata punktides III ja IV nimetatud kinnipidamisotsuse ülevaatamisest.⁸² Tõendamiskohustus kinnipidamise seaduslikkuse kohta lasub asjaomastel ametivõimudel. Nagu on rõhutatud juhis 4 peavad ametiasutused veendumata, et asjaomase kinnipidamise jaoks on olemas õiguslik alus, et kinnipidamine on põhjendatud, mõistlik ja proportsionaalne ning et muude vähem piiravate ja sama eesmärki saavutavate vahendite olemasolu on antud juhtumis arvesse võetud.
- VI Kinnipeetud peavad saama teavet varjupaigataotluse menetlemise staadiumi kohta ja kinnipidamine ei tohi varjupaigataotlejal varjupaiga taotlemist takistada.⁸³ Juurdepääs varjupaiga taotlemise menetlusele peab olema realistlik ja tõhus, sealhulgas tagades, et lisamaterjalide esitamise tähtjad on kinnipeetava jaoks sobivad ja tagades juurdepääsu õigusabile ja keeleabile.⁸⁴ Samuti on oluline, et kinnipeetud varjupaigataotlejad saavad täpset õiguslikku teavet varjupaigamenetluse ja nende õiguste kohta.
- VII Õigus võtta ühendust ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametiga.⁸⁵ Vastavalt vajadusele tuleks tagada juurdepääs muudele asutustele, nagu näiteks rahvuslikule pagulaste asutusele või muudele asutustele, sealhulgas õigusvoliniku bürood, inimõiguste komisjonid või valitsusvälised organisatsioonid. Tuleks tagada õigus privaatselt suhelda nende asutuste esindajatega ja võimaldada selline ühendusevõtt.
- VIII Varjupaigataotleja kohta käiva teabe, sealhulgas meditsiinilise teabe osas peab kohaldama andmekaitse ja konfidentsiaalsuse üldpõhimõtteid.
- IX Kinnipeetud isiku võimalik kirjaoskamus tuleks tuvastada võimalikult varakult ning kehtestada kord, mis võimaldab kirjaoskamatutel varjupaigataotlejatel esitada taotlus kohtumiseks advokaadi, arsti või külastajaga või kaebuse esitamiseks.⁸⁶

JUHIS 8:

Kinnipidamistingimused peavad olema humaansed ja inimväärikad

48. Kinnipeetud varjupaigataotlejal on õigus järgmistele minimaalsetele kinnipidamistingimustele:
- I Kinnipidamine on seaduslik ainult ametlikult tunnustatud kinnipidamiskohtades. Kinnipidamine politsei arestikambris ei ole seaduslik.⁸⁷
 - II Varjupaigataotlejaid tuleb kohelda väärikalt ja vastavalt rahvusvahelistele normidele.⁸⁸
 - III Varjupaigataotlejate kinnipidamisel sisserändega seotud põhjustel ei tohi olla **karistuslikku** iseloomu.⁸⁹ Vanglate ja vanglateks kavandatud või vanglatena tegutsevate rajatiste kasutamist tuleks vältida. Kui varjupaigataotlejaid hoitakse sellistes rajatistes, peavad nad olema eraldatud vangla ülejäänud elanikest.⁹⁰ Kriminaalkaristuse tunnuste, näiteks vangi vormiriietuse või köidikkettide kasutamine ei ole aktsepteeritav.
 - IV Kinnipeetavate nimesid ja kinnipidamise kohta, samuti nende kinnipidamise eest vastutavate isikute nimesid tuleb hoida **registrites**, mis on kergesti kättesaadavad, sealhulgas asjaosalistele, kaasa arvatud sugulased ja õigusnõustaja. Juurdepääsul sellele teabele peab tagama konfidentsiaalsuse.
 - V Segakinnipidamiskohtades peavad mehed ja naised olema eristatud, välja arvatud juhul kui nad on ühe ja sellesama perekonna liikmed. Lapsed tuleb samuti eraldada täiskasvanutest, välja arvatud juhul kui nad on sugulased.⁹¹ Võimaluse korral peaks peredele korraldama peremajutuse.

Peremajutus võib ühtlasi takistada võimalust, et sellised pered, kus isad reisivad üksi koos oma lastega võidakse paigutada alternatiivsete võimaluste puudumisel üksikongi.

- VI Vajadusel peab andma vajalikku **meditsiinilist ravi, sealhulgas psühholoogilist nõustamist**. Arstiabi vajavad kinnipeetavad tuleb saata asjaomasesse raviasutusse või anda neile vajalikku ravi kohapeal. Kinnipeetud varjupaigataotlejatele tuleb võimalikult kiiresti peale nende riiki saabumist pakkuda võimalust kontrollida nende meditsiinilist ja vaimset tervist, mida teostavad pädevad meditsiinitöötajad. Kinnipidamise ajal peaks kinnipeetavate füüsilist ja vaimset heaolu regulaarselt hindama. Paljud kinnipeetavad kannatavad kinnipidamisega seoses psühholoogiliste ja füüsiliste probleemide all ja seetõttu tuleks nende olemasolu kontrollida ka siis, kui neil riiki saabumisel puuduvad sellised sümptomid. Kui kinnipidamise ajal ilmnevad meditsiinilise või vaimse tervise probleemid tuleb nende all kannatavatele isikutele osutada asjakohast hooldust ja ravi, sealhulgas kaaluda nende vabastamine võimalust.
- VII Kinnipeetud varjupaigataotlejatel peab olema võimalik olla teiste inimestega **regulaarselt ühenduses** (sh võimaluse korral telefoni või interneti teel) ja kohtuda soovi korral **sugulaste, sõprade, samuti usuliste, rahvusvaheliste ja/või valitsusväliste organisatsioonide esindajatega**. Tuleb tagada võimalus olla ühenduses ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti bürooga. Selliste külastuste võimaldamiseks tuleb ette näha sobivad ruumid. Sellised külastused peaksid üldjuhul toimuma privaatsetl ja nii, et see on ohutuse ja turvalisuse seisukohast õigustatud.
- VIII Kinnipeetud varjupaigataotlejatel peab olema võimalus saada **füüsilist koormust** igapäevase sportimise kujul kas sise- või välistingimustes; samuti peab neil olema võimalus viibida vabas õhus, sealhulgas saada värsket õhku ja looduslikku valgust. Naistele ja lastele tuleb pakkuda neile sobivaid tegevusi, milles võetakse arvesse ka kultuurilisi aspekte.⁹²
- IX Õigust **praktiseerida oma usku** tuleb austada.
- X Kinnipeetud varjupaigataotlejatele tuleb tagada **põhivajadused**, sealhulgas voodi, kliimaatiliselt sobivad voodiriided, pesemisruum, põhilised

tualett-tarbed ja puhtad riided. Kinnipeetavatel peab olema õigus kanda oma riideid, ja kasutada duši- ja tualettruume privaatsetl kooskõlas ruumide ohutu kasutamise nõuetega.

- XI Isikutele tuleb pakkuda **kõrge toiteväärtusega toitu**, mis sobib nende vanuse, tervise ja kultuuriga/usuga. Rasedatele ja rinnaga toitvatele naistele tuleb pakkuda erimenüüd.⁹³ Ruumides, kus toimub toidu valmistamine ja söömine, tuleb täita põhilisi hügieeni ja puhtuse eeskirju.
- XII Võimalusel peaks varjupaigataotlejatel olema **juurdepääs lugemismaterjalidele ja uudismediale** (näiteks ajalehed, internet, televisioon).
- XIII Varjupaigataotlejatel peaks olema juurdepääs **haridusele ja/või kutseõppele, mis sobivad nende riigis viibimise kestusega**. Lapsed, olenemata nende staatusest või riigis viibimise pikkusest, on õigus vähemalt põhiharidusele.⁹⁴ Eelistatavalt peaks lastele andma haridust väljaspool kinnipidamisasutust kohalikes koolides.
- XIV Varjupaigataotlejate sagedast üleviimist ühest kinnipidamisasutusest teise tuleb vältida ka seetõttu, et see võib takistada juurdepääsu seaduslikele esindajatele ja nendega suhtlemist.
- XV Vaja on tagada **mittediskrimineeriva kaebuste käsitlemise korra** olemasolu, mille puhul saab kaebust esitada vahetult või konfidentsiaalselt kinnipidamisasutusele ning sõltumatule või järelevalveasutusele. Kaebuste esitamise kord, sealhulgas tähtajad ja edasikaebamise kord, peab olema kättesaadav kinnipeetavatele eri keeltes.
- XVI Kõikidel kinnipeetavatega kokkupuutuvatel töötajatel peab olema **nõutav väljaõpe**, sealhulgas sellistes valdkondades nagu varjupaiga taotlemine, seksuaalne vägivald ja sooline diskrimineerimine,⁹⁶ traumade ja/või stressitunnuste tuvastamine ning pagulaste kinnipidamisega seotud normid ja inimõigused. Töötajate ja kinnipeetavate suhtarv peab vastama rahvusvahelistele normidele⁹⁷ ja tegevus peab toimuma kinnitatud tegevusjuhendite põhjal.

XVII Heaks tavaks on anda eraõiguslikele teenusepakkujatele seaduslik õigus jälgida kinnipeetavate olukorda. Samas on selge, et vastutavad ametiasutused ei või delegeerida edasi oma rahvusvahelisi kohustusi, mis nad on võtnud endale pagulaste või inimõiguslaste lepete alusel, ning peavad rahvusvahelise õiguse seisukohast jääma vastutavaks osapoolteks. Seetõttu peavad riigid tagama eraõiguslike teenusepakkujate tõhusa jälgimise, sealhulgas piisavad sõltumatud järelevalve- ja aruandlusmehhanismid, milles nähakse ette lepingute või muu tööalaste kokkulepete lõpetamine juhul kui need teenusepakkujad ei täida oma kohustusi nõuetekohaselt.⁹⁸

XVIII Kinnipidamise ajal sündinud lapsed tuleb registreerida kohe pärast sündi kooskõlas rahvusvaheliste normidega ja neile tuleb väljastada sünnitunnistused.⁹⁹

JUHIS 9:

Vaja on võtta arvesse varjupaigataotleja konkreetset olukorda ja vajadusi

JUHIS 9.1

Trauma või piinamise ohvrid

49. Varjupaiga taotlemise kogemuse ja põgenemisele sageli eelnevate traumaaatiliste sündmuste tõttu võivad varjupaigataotlejate kannatada vaimsete häirete, traumade, depressiooni, ärevuse, agressiivsuse ja teiste füüsiliste, psühholoogiliste ja emotsionaalsete häirete all. Neid tegureid tuleb kinnipidamise põhjendatuse hindamisel arvesse võtta (vt juhis 4). Piinamise või muu tõsise füüsilise, vaimse või seksuaalse vägivalla ohvrid vajavad erilist tähelepanu ja neid ei tohiks üldjuhul kinni pidada.
50. On tõestatud, et kinnipidamine võib süvendada ja isegi põhjustada ülalnimetatud haiguseid ja sümptomeid.¹⁰⁰ See võib olla nii ka juhul, kui isikud kinnipidamise ajal neid sümptomeid ei oma.¹⁰¹ Kinnipidamise seotud tõsiste tagajärgede peab kvalifitseeritud meditsiinipersonal hindama kinnipeetavate füüsilist ja vaimset seisundit. Sellistele isikutele tuleb tagada asjakohane ravi ja esitada meditsiinilised aruanded nende kinnipidamise perioodiliste ülevaadete ajal.

Lapsed

51. Käesolevates juhistes toodud üldpõhimõtteid kinnipidamise kohta kohaldatakse iseäranis laste suhtes¹⁰², sest neid ei tohiks põhimõtteliselt üldse kinni pidada. ÜRO **lapse** õiguste konventsioon (LÕK) näeb ette konkreetsed rahvusvahelised õiguslikud kohustused lastega seoses ja kehtestab mitmeid üldpõhimõtteid, mis käsitlevad laste kaitset:
- igasugustes lapsi, sealhulgas varjupaigataotlejatest ja pagulastest lapsi puudutavates ettevõtmistes tuleb esikohale seada **lapse huvid** (artikkel 3 koos artikliga 22)
 - lapsi **ei tohi diskrimineerida** sõltumata lapse või tema vanema või seasduliku hooldaja rassist, nahavärvist, soost, keelest, usust, vaatamata tema poliitilistele või muudele seisukohtadele, kodakondsusele, etnilisele või sotsiaalsele päritolule, varanduslikule seisundile, puudele või sünnipärale või muudele tingimustele (artikkel 2)
 - Igal lapsel on **sünnipärane õigus elule ja tuleb tagada lapse ellujäämine ja areng** võimalikult maksimaalses ulatuses (artikkel 6)
 - Lapsel peab olema võimalus **avaldada arvamust** ja tema seisukohti tuleks vastavalt lapse vanusele ja küpsusele asjakohaselt arvesse võtta (artikkel 12).¹⁰³
 - Lapsel on õigus **perekonna ühtsusele** (artiklid 5, 8 ja 16) ja õigus mitte olla lahutatud oma vanematest vastu tema tahtmist (artikkel 9). LÕKi artikli 20 lõikes 1 sätestatakse, et lapsel, kes ajutiselt või alaliselt on ilma jäetud perekondlikust miljööst või kellel tema enese huvides ei ole lubatud jääda sellesse keskkonda, on õigus riigi **erilisele kaitsele ja abile**.
 - LÕKi artikli 20 lõigetes 2 ja 3 nõutakse, et osalisriigid tagaksid kooskõlas oma siseriiklike seadustega **alternatiivse hoolitsuse** sellise lapse

eest. Sellise hoolitsuse hulka võib kuuluda näiteks kasulapse võtmine või paigutamine sobivasse lasteasutusse. Võimalusi kaaludes peab pöörama tähelepanu lapse üleskasvatamise järjepidevusele ning lapse etnilisele, usulisele, kultuurilisele ja keelelisele päritolule.

- Artiklis 22 nõutakse, et osalisriigid võtaksid tarvitusele abinõud, et tagada põgeniku staatust taotlevale või põgenikuks peetavale lapsele, olenemata sellest, kas temaga on või ei ole kaasas tema vanemad või mõni muu isik, **vastav kaitse ja abi**.
- Artikli 37 kohaselt peavad osalisriigid tagama, et **laste kinnipidamist kasutatakse vaid viimase abinõuna** ning **lühima asjakohase ajavahemiku** jooksul.
- Kui lapse või laste eraldamine vanematest on vältimatu vanema või vanemate kinnipidamise tõttu, on osalisriik kohustatud andma vanematele ja lapsele informatsiooni nende asukohast tingimusel, et niisuguse informatsiooni andmine ei kahjusta lapse heaolu (artikli 9 lõige 4).

52. Üldiselt peab varjupaigataotlejatest laste, sealhulgas peredes olevate laste eest hoolitsemisel lähtuma **hoolitsusest** ja mitte sunnist, seades esikohale lapse huvid. Laste äärmine haavatavus on olulisem kui nn. ebaseadusliku muulase¹⁰⁴ staatus. Riigid peaksid kasutama asjakohaste lastekaitseüsteemidega sobivat korda lapse parimate huvide kindlaksmääramisel, tagades lapse piisava osaluse menetluses ilma last diskrimineerimata, ja pöörates lapse seisukohtadele vajalikku tähelepanu vastavalt lapse vanusele ja küpsusele, hõlmates asjaomase kogemusega otsustajaid ja võttes parima lahenduse hindamisel arvesse kõiki asjaomaseid tegureid.¹⁰⁵

53. Kui lastega on kaasas tema vanemad, siis on vaja kaaluda kõiki asjakohaseid võimalusi kinnipidamise asendamisele, mitte ainult seetõttu, et kinnipidamise kahjulik mõju laste heaolule, sealhulgas nende füüsilisele ja vaimsele arengule, on laialdaselt tõestatud. Laste kinnipidamisel koos vanematega või esmaste hooldajatega peab arvestama nende õigust perele ja eraelule, lapse kinnipidamise põhjendatust¹⁰⁶ ja lapse parimaid huvisid.

54. Üldjuhul ei tohi **saatjata või vanematest eraldatud lapsi** kinni pidada. Kinnipidamist ei saa põhjendada üksnes asjaoluga, et laps on saatjata või vanematest eraldatud või tema staatuse alusel ümberasujana või elukoha staatuse alusel.¹⁰⁷ Võimalusel tuleks nad vabastada ja anda varjupaigariigis juba elavate pereliikmete hoole alla. Kui see ei ole võimalik, peaksid pädevad lastekaitse ametivõimud pakkuma lastele alternatiivseid hooldamise võimalusi nagu näiteks hooldusperesid või hooldekodu, tagades asjakohane järelevalve lapse üle. Selline hooldekodu või hoolduspere peaks tagama lapse nõuetekohase arengu (nii füüsilise kui ka vaimse) niikaua kuni tehakse otsus lapse riigis viibimise pikema perspektiivi suhtes.¹⁰⁸ Esmane eesmärk peab olema lapse parimad huvid.
55. Varjupaigataotlejatest laste vanuse täpse määramine on paljude juhtudel väga keeruline ja nõuab sobivate hindamismeetodite kasutamist, samas tagades inimõiguste kaitse.¹⁰⁹ Ebatäpne vanuse määramine tulemuseks võib olla laste meelevaldne kinnipidamine.¹¹⁰ See võib põhjustada ka laste majutamist koos täiskasvanutega. Lapse vanusele ja soole vastav majutus peab olema kättesaadav.
56. Lastel, kes on kinni peetud, on õigus samadele **minimaalsetele menetlustagatistele**, mis täiskasvanutelgi, kuid need peavad olema kohandatud vastavalt laste erivajadustele (vt juhis 9). Saatjata või vanematest eraldatud lastele tuleks määrata sõltumatu ja kvalifitseeritud **eestkostja, samuti juuriidiline nõustaja**.¹¹¹ Kinnipidamise ajal on lastel õigus saada haridust, mis peaks ideaalis toimuma väljaspool kinnipidamisasutust, et nad saaksid jätkata vabanemisel oma õpinguid. Tuleks luua võimalused, et nad saaksid **puhata ja mängida, sealhulgas koos teiste lastega**, mis on oluline lapse vaimse tervise arenguks ja leevendab stressi ja traumaatilisi kogemusi (vt ka juhis 8).
57. Vaja on teha kõik jõupingutused, sealhulgas seada prioriteediks varjupaigataotluse menetlemine, mis võimaldaks viivitamatult vabastada lapsed kinnipidamisest ja paigutada nad sobivasse asjakohasesse majutusse.¹¹²

Naised

58. Üldreeglina ei tohiks kinni pidada rasedaid naisi ja imetavaid emasid, sest neil on erivajadused.¹¹³ Kinnipidamise alternatiivide puhul tuleks arvesse võtta ka naiste erivajadusi, sealhulgas vajadust kaitsta neid seksuaalse ja soolise vägivalda ja ärakasutamise eest.¹¹⁴ Kinnipidamise alternatiivid on eriti olulised juhul kui naistele ja/või peredele ei ole võimalik pakkuda eraldi ruume.
59. Kui kinnipidamine on varjupaika taotleva naise puhul vältimatu, tuleb talle tagada naiste hügieeniks vajalikud ruumid ja vahendid.¹¹⁵ Sellisel juhul peaksid valvurid ja järelevalvajad olema naised.¹¹⁶ Kõik töötajad, kes on määratud naiskinnipeetavate juurde, peavad saama koolitust naiste sooliste erivajaduste ja inimõiguste osas.¹¹⁷
60. Varjupaika taotlevatele naiskinnipeetavatele, kes teatavad enda kuritarvitamisest, tuleb viivitamatult tagada kaitse, abi ja nõustamine ning nende väiteid peavad uurima pädevad ja sõltumatud ametiasutused, austades täielikult konfidentsiaalsuse põhimõtet, eriti juhul, kui naised on kinni peetud koos oma abikaasade/elukaaslaste/muude sugulastega. Kaitsemeetmete puhul tuleks eraldi arvesse võtta ohvritele kättemaksu ohtu.¹¹⁸
61. Varjupaika taotlevatele naiskinnipeetavatele, kes on langenud seksuaalse väärkohtlemise ohvriks, peab andma asjakohast meditsiinilist abi ja nõustamist, eriti juhul, kui väärkohtlemise tulemuseks on rasedus, ning andma neile vajalikku füüsilist ja vaimset ravi, tuge ning õigusabi.¹¹⁹

JUHIS 9.4

Inimkaubanduse ohvrid või võimalikud ohvrid

62. Inimkaubanduse või selle kordumise takistamine ei saa olla kinnipidamise üldiseks põhjenduseks, välja arvatud kui see on konkreetsel juhul õigustatud (vt juhis 4.1) Mõnikord vajavad inimkaubanduse ohvrid või võimalikud ohvrid, eriti lapsed, kinnipidamisele alternatiive, sh varjupaika ja muud hooldust.¹²⁰

JUHIS 9.5

Puuetega varjupaigataotlejad

63. Käesolevates juhistes toodud õigused laienevad ka puuetega varjupaigataotlejatele, tagades, et neid ei diskrimineerita. See võib tähendada, et riigid peavad rakendama nn. mõistlikke meetmeid või muutma oma kinnipidamispoliitikat ja -korda, et täita selliste isikute erinõudeid ja vajadusi.¹²¹ Selliste isikute põhjendamatu kinnipidamise vältimiseks peab looma süsteemi, mis võimaldab nende kiiret ja süstemaatilist tuvastamist ja registreerimist;¹²² nende isikute erivajaduste suhtes peab kohaldama alternatiivseid võimalusi, näiteks füüsilise puudega varjupaigataotlejatele tuleb anda võimalus täita teavitamiskohustust telefoni teel. Üldreeglina ei tohi kinni pidada varjupaigataotlejaid, kellel on pikaajaline füüsiline, vaimne, intellektuaalne või emotsionaalne puue¹²³. Lisaks sellele peavad immigratsioonimenetlused olema kättesaadavad ka puuetega inimestele, sealhulgas seal, kus see on vajalik, et kaitsta nende õigust vabale liikumisele.¹²⁴

JUHS 9.6

Eakad varjupaigataotlejad

64. Eakad varjupaigataotlejad võivad vajada erilist hoolt ja abi oma vanuse, haavatavuse, vähenenud liikuvuse, vaimse või füüsilise tervise või muude tingimuste tõttu. Ilma sellise hoolde ja abita võib selliste isikute kinnipidamine olla õigusvastane. Alternatiivsete meetmete osas peaks võtma arvesse selliste isikute konkreetseid asjaolusid, sealhulgas füüsilist ja vaimset tervist.¹²⁵

JUHS 9.7

Seksuaalvähemuste hulka kuuluvad varjupaigataotlejad

65. Vaja on rakendada meetmeid tagamaks, et kinnipeetud varjupaigataotlejad, kes on lesbid, geid, biseksuaalid, trans- ja intersoolised inimesed ei lange vägivalda, väärkohtlemise või füüsilise, vaimse või seksuaalse vägivalda ohvriks; neil peab vajadusel olema juurdepääs meditsiinilisele abile ja nõustamisele; kinnipidamisega seotud töötajad ja kõik teised kinnipidamisasutustes töötavad avaliku ja erasektori töötajad peavad olema koolitatud ja teadlikud rahvusvaheliste inimõiguste ja võrdsuse ja mittediskrimineerimise põhimõtete, sealhulgas seksuaalse sattumuse või soolise identiteedi küsimustes.¹²⁶ Kui selliste isikute turvalisust ei saa kinnipidamisel tagada, tuleb kaaluda nende vabastamist või kinnipidamise alternatiivi kasutamist. Samas ei ole üksikambris kinnipidamine sobiv viis selliste isikute kaitsmiseks.

Kinnipidamise üle peab teostama erapooletut järelevalvet ja kontrolli

66. Selleks, et immigrantide kinnipidamise süsteemid oleksid kooskõlas rahvusvaheliste õiguslike põhimõtetega on oluline, et sõltumatud rahvuslikud ja rahvusvahelised institutsioonid ja organid saaksid teostada immigrantide kinnipidamisasututes kontrolli ja järelevalvet.¹²⁷ See võib hõlmata kinnipeetavate regulaarselt külastamist, järgides konfidentsiaalsuse põhimõtet ja eraelu puutumatumust, või etteteatamata kontrolliviite. Kooskõlas lepinguliste kohustuste ja asjaomaste rahvusvahelise kaitse normidega tuleb tagada neile isikutele juurdepääs ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametile¹²⁸ ja teistele asjakohastel rahvusvahelistele ja regionaalsetele organitele, mille ülesandeks on kontrollida varjupaigataotlejate kinnipidamist või inimlikku kohtlemist¹²⁹. Samuti peab vabakondadel ja valitsusvälistel organisatsioonidel olema võimalik teostada vajaduse korral järelevalvet. Sõltumatu ja läbipaistev hindamine ja seire on sama olulised alternatiivsete programmide aspektid.¹³⁰
67. Järelevalve teostamisel kinnipidamistingimuste ja naiskinnipeetavate kohtlemise üle peab iga järelevalveorgani liikmete hulgas olema naisi.¹³¹

Alternatiivid kinnipidamisele

Kinnipidamisele on mitmeid alternatiive, mis on loetletud allpool. Mõningaid neist kasutatakse üheskoos teiste alternatiividega, ja nagu on märgitud käesolevate juhiste põhitekstis, seavad mõned neist alternatiividest suuremaid piiranguid vabadusele või liikumisvabadusele. Nimekiri ei ole ammendav

- I **Dokumentide hoiuleandmine või loovutamine:** võib nõuda, et varjupaigataotleja annab oma isikut tõendavad dokumendid ja/või reisidokumendid (nt passi) hoiule või loovutab need. Sellisel juhul peab isikule väljastama asendusdokumendi, mis annab talle õiguse viibida riigis ja/või elada kogukonnas.¹³²
- II **Teatamiskohustus:** teatud varjupaigataotlejatelt võib nende staatuse määratlemise ajal nõuda perioodilist raporteerimist immigratsiooni- või muudele asutustele (näiteks politseile). Selline teavitamiskohustus võib olla perioodiline või toimuda seoses varjupaigataotluse menetlemisega ja/või muude ametlike kohtumistega. Isik võib raporteerida ka valitsusvälisele organisatsioonile või erasektori teenusepakkujale kogukondliku järelevalve korras (vt VII).

Samas võib liiga koormav teavitamiskohustus tekitada olukorra, kus esialgu koostööaldis varjupaigataotleja võib lõpetada koostöö, näiteks juhul kui isik ja/või tema perekond peavad teavitamiskohustuse täitmiseks läbima pikki vahemaid ja/või tegema seda oma kulul ning otsustavad lõpetada koostöö kas seoses suutmatusega täita tingimusi või isiku ebaõiglase diskrimineerimise tõttu seoses tema majanduslike võimalustega.¹³³

Teavitamiskohustuse ajaline tihedus peab aja jooksul vähenema kas automaatselt või varjupaigataotleja nõudmisel tingimusel, et see vastab endiselt põhjendatuse, mõistlikkuse ja proportsionaalsuse põhimõtetele. Igasugune teavitamiskohustuse suurenemine või muud lisapiiranguid peaksid olema proportsionaalsed taotletava eesmärgiga ning põhinema näiteks kõrgendatud põgenemisohu objektiivsel ja individuaalsel hindamisel.

- III **Määratud elukoht:** Varjupaigataotlejad võib vabastada tingimusel, et seni kuni nende pagulase staatust ei ole määratletud, elavad nad teatud aadressil või teatud haldusüksuses. Varjupaigataotlejatel võib samuti nõuda, et kui nad soovivad määratud haldusüksusest lahkuda, peavad nad võtma selleks eelneva loa või kui nad muudavad oma elukohta sama haldusüksuse piires, peavad nad teavitama ametiasutusi. Eesmärgiks peaks olema võimaldada isikutel elada sellises elukohas, mis soodustab nende taasühinemist perekonnaga või lähedust sugulastega¹³⁴ ja/või muu tugivõrgustikuga. Elamistingimused võivad hõlmata ka elamist määratud avatud vastuvõtukeskuses või varjupaigas vastavalt neis kehtivatele eeskirjadele (vt IV).
- IV **Elamine avatud või poolavatud vastuvõtu- või varjupaigakeskustes:** „Varjupaigataotleja lubamine elada avatud või poolavatud vastuvõtu- või varjupaigakeskuses koos kohustusega elada teatud aadressil on teine määratud elukoha vorm (vt III). Poolavatud keskustes elamisega võib kaasneda teatud kohustused eesmärgiga tagada keskuse hea haldamine, nagu näiteks komandanditund ja keskusesse sisenemise ja sealt lahkumise registreerimine. Keskuses ja keskusest väljas ei tohi üldine liikumisvabadus muutuda kinnipidamise vormiks.
- V **Käendamine:** üheks alternatiiviks on nõuda, et varjupaigataotleja leiaks endale käendaja, kes vastutab selle eest, et varjupaigataotleja osaleb ametlikel kohtumistel ja aruteludel või annab muul moel aru vastavalt vabastamistingimustele. Mitteoalemine võib käendajale kaasa tuua karistuse, enamasti rahalise trahvi. Käendajaks võib näiteks olla pereliige, valitsusväline organisatsioon või kogukonna esindajate grupp.

VI **Vabastamine kautsjoni vastu:** See alternatiiv võimaldab varjupaiga-taotlejal, kes on juba kinni peetud, taotleda enda vabastamist kautsjoni vastu. Seejuures võib nõuda ükskõik millise eespool nimetatud tingimuse III kuni V täitmist. Selleks, et kautsjon oleks varjupaigataotleja jaoks reaalne võimalus, peaksid kautsjoni arutamise istungid olema automaatsed. Alternatiivina tuleb varjupaigataotlejaid teavitada sellisest võimalusest, mis peab olema neile kättesaadav ja efektiivne. Kautsjoni vastu vabastamise oluline komponent on juurdepääs õigusabile. Kautsjoni summa peab olema mõistlik, võtma arvesse varjupaigataotleja konkreetset olukorda ja ei tohi olla nii kõrge, et see muudaks kautsjoni vastu vabanemise ainult teoreetiliseks võimaluseks.

Kautsjoni vastu vabastamise ja käenduse süsteemid kipuvad diskrimineerima isikuid, kelle majanduslikud võimalused on piiratud, ja isikuid, kellel ei ole kogukonnas varemalt mitte mingeid sidemeid. Selle tulemusena peavad seal, kus kasutatakse kautsjoni vastu vabastamise ja käenduse süsteeme, valitsused uurima võimalusi, mille kasutamine ei nõua varjupaigataotlejalt rahalisi vahendeid. Selliseks võimaluseks võib olla näiteks „kautsjoni vastu vabastamine“ MTÜ-le, mis on ühtlasi käendaja (vt punkt V eespool) või kokkuleppel valitsusega.¹³⁵ Sellised MTÜsid ja muid organisatsiooni hõlmavad süsteemid peavad samuti pakkuma garantiid jõhkra kohtlemise ja/või ekspluateerimise vastu, samuti ka inspekteerimist ja järelevalvet. Kõikidel juhtudel tuleb hinnata, kas kautsjoni või tagatissumma määramine on antud juhul põhjendatud. Kui riigi on tavaks nõuda, et varjupaigataotlejad maksaksid kautsjoni ja/või leiaksid käendaja, kusjuures selle nõude rikkumisele järgneb kinnipidamine (või selle pikendamine), siis on see märk sellest, et süsteem on põhjendama-tu ega võta arvesse konkreetseid asjaolusid.

VII **Kogukonna järelevalvemeetmed:** kogukonna järelevalvemeetmeteks on lai valik meetodeid, mille puhul üksikisikud ja pered elavad kogukonnas, pakkudes varjupaigataotlejale teatud tuge ja juhendamist (s.t. järelevalvet). Tugimeetmeteks võib olla abi majutus-, kooli- või töökoha leidmisel; või muudel juhtudel vahetu kaupade, sotsiaalkindlustushüvitiste või muude teenuste osutamine. Seda liiki järelevalve võib toimuda avatud või poolavatud vastuvõtu- või varjupaigaasutustes või asjaomase teenusepakkuja büroos ajal, kui isik elab vabalt kogukonnas. Järelevalve

võib olla varjupaigataotleja vabastamise tingimuseks ja võib seega hõlmata teatamiskohustust vahetule teenusepakkujale või, alternatiivselt, sisserände- või muudele asjaomastele ametivõimudele (vt II).

Järelevalve võib olla ka valikuline, s.t. et varjupaigataotlejaid teavitatakse nende käsutuses olevatest teenustest ilma, et neil oleks kohustust neid kasutada. Kogukonna järelevalve võib hõlmata ka juhtumihaldamist (vt allpool)

Täiendavad meetmed ja muud kaalutlused

Kohtuasjade haldamine

Kohtuasjade haldamine on oluline kinnipidamisele alternatiivide leidmise poliitikas ja programmides ning heades varjupaigasüsteemides. Kohtuasjade haldamine on isikute toetamise ja nende varjupaigataotluste menetlemise meetod nende staatuse määramise perioodil, pöörates erilist tähelepanu sellele, et otsus on põhjendatud, isiku staatus määratakse kindlaks õigeaegselt ja õiglaselt, et tugimehhanisme tõhustatakse ja tagatakse isikute heaolu.¹³⁶ Sellised põhimõtted on andnud tulemuseks konstruktiivse osalemise varjupaigaprotsessis ja parema nõuete täitmise/koostöösoovi.

Kohtuasjade haldamine on osa komplekssest protsessist, mis algab varjupaigamenetluse varajases etapis ja jätkub kuni pagulasseisundi omistamiseni või muu juriidilise põhjenduse andmiseni riigis viibimiseks, või väljasaatmiseni. Mõte on selles, et igale varjupaigataotlejale määratakse nn. kohtuasja haldaja, kes vastutab kogu juhtumi eest, sealhulgas esitab selgeid ja järjepidevaid andmeid ja annab nõu varjupaigaprotsessi (nagu ka teised otsused rände- ja / või riiki tagasipöördumise korra) kohta, samuti nende vabastamise mis tahes tingimused ja tagajärjed koostööst hoidumisel. See on autonoomne protsess, kuid on leitud, et see on edukas alternatiiv kinnipidamisprogrammidele. On leitud, et läbipaistvus, aktiivne info jagamine ning hea koostöö kõigi asjaomaste osapoolte vahel aitab tõsta vastastikust usaldust ja tagab nõuete parema täitmise.¹³⁷

Personali oskused ja isikuomadused

Personali oskused ja isikuomadused võivad aidata kaasa alternatiivsete meetmete õnnestumisele või ebaõnnestumisele. See nõuab töötajate värbamise ja koolituse head juhtimist, sealhulgas ka spetsiaalsete koolituste ning kursuste ja/või sertifitseerimise korraldamist.¹³⁸ Eetikakoodeksid või muud personali käitumisega seotud haldusaktid võivad olla kinnipidamismeetmete olulised aspektid ja alternatiivid kinnipidamisele.

Valitsusväliste organisatsioonide või eraõiguslike teenusepakkujate poolt pakutavad alternatiivid kinnipidamisele

Kui alternatiive kinnipidamisele pakuvad **valitsusvälised või eraõiguslikud organisatsioonid**, siis peab asjaomase ametiasutusega sõlmima juriidiliselt siduva lepingu, ja selliste süsteemide vastavust peab valitsus, sõltumatud rahvuslikud ametiasutused ja/või rahvusvahelised organisatsioonid või asutused (nagu näiteks ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet) regulaarselt kontrollima. Lepingus peavad olema sätestatud iga osapoolle rollid ja vastutus, kaebuste esitamise ja kontrollimise kord ning lepingu lõpetamise kord tingimuste mitetäitmise korral. On oluline, et sellised lepingud ei tekita huvitatust kasutada rangemaid meetmeid, kui on tingimata vajalik. Vaatamata valitsusväliste või erasektori organisatsioonide rollile kinnipidamise alternatiivide haldamisel ja/või rakendamisel ja arvestades, et samal ajal võib seaduse alusel neilt nõuda kinnipeetavate heaolu kontrollimist, jääb riik vastutavaks rahvusvahelise õiguse alusel inimõiguste ja pagulaste õiguse sätete täitmise eest. Oluline on meeles pidada, et otsust piirata vabadust või liikumisvabadust ei saa kunagi langetada valitsusväline organ.¹³⁹

Valitsusväliste või erasektori organisatsioonide roll **seaduse rikkumist käsitlevate otsuste jõustamisel** (näiteks ametiasutustele tõendite esitamine teatud isikute puudumise või enese varjamise kohta) võib olla erinev. Samas see ei tähenda, et sellised organisatsioonid osalevad alati otsuste ellurakendamise protsessis.

Viited

- ¹ ÜRO Inimõiguste Komitee kodanike ja poliitiliste õiguste rahvusvaheline lepe, üldmärkus nr 15 välismaalaste lepingupõhise staatuse kohta, 11. aprill 1986, lg 5, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/45139acfc.html>. Vt ka Moustaquim Belgia vastu (1991), Euroopa Nõukogu: Euroopa Inimõiguste Kohtu (EiÕK) kohtuasi nr 26/1989/186/246, lg 43, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b7018.html> ja Vilvarajah jt Ühendkuningriigi vastu (1991), Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtuasi nr 45/1990/236/302-306, lg 103, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b7008.html>
- ² Vt ka ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti Täitevkomitee (EXCOM) järeldust varjupaigataotlejate vastuvõtmise kohta konkreetsete varjupaigasüsteemide raames, nr 93 (LIII)-2002, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3dafdd344.html>. Kõik EXCOM-i järeldused on kättesaadavad ka temaatiliselt ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti Täitevkomitee järelduste temaatilises kataloogis, VI väljaanne, juuli 2011, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3dafdd344.html>
- ³ ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti trükis „Pagulaste kaitse ja rände eri vormid: 10-punkti tegevuskava”, veebruar 2011, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4d9430ea2.html>
- ⁴ A. Edwards „Tagasi algusesse: pagulaste, varjupaigataotlejate, kodakondsuseta isikute ning muude sisserändajate õigus isikuvabadusele ja isikupuutumatusel ning kinnipidamise alternatiivid”, ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti õiguslike ja kaitsepoliitika teaduslik sari, PPLA/2011/01. Vers.1, aprill 2011, lk 1 (“Puuduvad empiirilised tõendid selle kohta, et kinnipidamise võimalus vähendab ebaseaduslikku rännet või heidutab inimesi taotlemast varjupaika.”) (Edwards „Algusesse tagasi: õigus isikuvabadusele ja isikupuutumatusel ja kinnipidamise alternatiivid,” link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4dc935fd2.html>); toodud ära ka ÜRO sisserändajate inimõiguste eriraportööri François Crépeau raportis, A/HRC/20/24, 2. aprill 2012, lg. 8, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/502e0bb62.html>

- ⁵ Vaja on teha selget vahet kodakondsuseta isikute vahel, kes otsivad varjupaika teistes riikides ja kodakondsuseta isikute vahel, kes elavad “oma” riigis kooskõlas 1966. aasta kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise konventsiooni artikli 12 lõikega 4. Viimaste hulka kuuluvad isikud, kes on pikaajalised alalised elanikud riigis, mis on sageli nende sünnimaa. “Oma riigis” olles on neil õigus riiki siseneda ja jääda sinna, mis oluliselt mõjutab siseriikliku õiguse kohaselt nende staatust. Eeskirjad aktsepteeritavate kinnipidamise põhjuste kohta on nende kahe rühma osas erinevad (juhis 4.1). Esimese rühma puhul kohaldatakse käesolevas juhises toodud põhjuseid; samas tuleb märkida, et kui selliseid põhjuseid kohaldatakse kodakondsuseta isikute kinnipidamisel, kes asuvad “oma” riigi territooriumil, põhjustab see paljudel juhtudel meelevaldset ja ebaseaduslikku (sh tähtajatut) kinnipidamist. Detailsema info saamiseks kinnipidamise ja kodakondsuseta isikute kohta vt ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti kodakondsusetuse juhis nr 2 kodakondsuseta isiku määramise korra kohta, 5. aprill 2012 HCR/GS/12/02, lg 59–62, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f7dafb52.html>
- ⁶ Mõiste “rahvusvahelist kaitset mittevajavad isikud” tähendab isikuid, kes on taotlenud rahvusvahelist kaitset ning peale nende taotluse nõuetekohast läbivaatamist leitakse, et nad ei täida 1951. aasta konventsioonis sätestatud pagulase staatuse kriteeriume, ega vaja rahvusvahelist kaitset teiste rahvusvaheliste kohustuste või riikliku õiguse alusel (vaata ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet, EXCOM-i järelendus rahvusvahelist kaitset mittevajavate inimeste tagasisaatmise kohta, nr 96 (LIV) – 2003 preambuli p. 6, link: <http://www.unhcr.org/3f93b1ca4.html>)
- ⁷ Vt viide 22 allpool
- ⁸ Guzzardi Itaalia vastu (1980), Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtuasi nr 7367/76, lg 93, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/502d42952.html>
- ⁹ Amuur Prantsusmaa vastu (1996), Euroopa Inimõiguste Kohus, hagiavaldus nr 19776/92, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b76710.html>
- ¹⁰ Vt näiteks eespool Guzzardi Itaalia vastu, viide 8
- ¹¹ Vt näiteks Medvedyev Prantsusmaa vastu (2010), Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtuasi nr 3394/03, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/502d45dc2.html> ja J.H.A. Hispaania vastu, ÜRO piinamisvastane komitee, CAT/C/41/D/323/2007, 21. november 2008, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a939d542.html>

- ¹² “Territooriumiväline” kinnipidamine viitab muuhulgas varjupaigataotlejate üleandmisele ja kinnipidamisele teise riigi territooriumil, sealhulgas vastavalt selle riigiga sõlmitud lepingule. Lähetaajariigi kohustus tagada kinnipidamise kohas inimõigustest kinnipidamine sõltub erinevatest teguritest; vt näiteks ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti nõustamispaneeli arvamus mittetagasisaatmise kohustuste territooriumivälise kohaldamise kohta 1951. aasta konventsiooni ja ja selle 1967. aasta protokolli alusel, 26. jaanuar 2007, link: <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/45f17a1a4.pdf>
- ¹³ Edwards „Tagasi algusesse: õigus isikuvabadusele ja isikupuutumatusse ning kinnipidamise alternatiivid,“ viide 4, joonis 1.
- ¹⁴ 1951. aasta pagulasseisundi konventsiooni artikli 1 lg A alapunkt 2, mida on muudetud 1967. aasta pagulasseisundi protokolliga
- ¹⁵ Vt muuhulgas Aafrikas pagulaste probleemide spetsiifilisi asjaolusid reguleeriva konventsiooni artikli I lõiget 2; Cartagena pagulaste deklaratsiooni järeldus nr 3, Kesk-Ameerika, Mehhiko ja Panama pagulaste rahvusvahelise kaitse kollokvium, 1984 (1984. aasta Cartagena deklaratsioon)
- ¹⁶ 16 Vt ka Euroopa Liidu Nõukogu direktiiv 2011/95/EL 13. detsembrist 2011, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule, 20. detsember 2011, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f197df02.html>; Euroopa Liidu Nõukogu direktiiv 2001/55/EÜ 20. juulist 2001, miinimumnõuete kohta ajutise kaitse andmiseks massilise sissevoolu korral ning meetmete kohta liikmesriikide jõupingutuste tasakaalustamiseks nende isikute vastuvõtmisel ning selle tagajärgede kandmisel (7. august 2001) link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ddcee2e4.html>
- ¹⁷ Kodakondsuseta isikute staatuse 1954. aasta konventsiooni artikkel 1 (1954. aastal kodakondsuseta konventsioon). Vt ka UNHCR kodakondsuseta juhised nr 1: “kodakondsuseta isik” mõiste, 1954. aasta konventsiooni artikli 1 lg 1, 20. veebruar 2012, HCR/GS/12/01, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f4371b82.html>
- ¹⁸ 1951. aasta konventsiooni artikli 1 (A) (2) lõige 2
- ¹⁹ Inimõiguste ülddeklaratsiooni artikkel 14 (1948); Ameerika inimõiguste konventsiooni artikli 22 lg 7; Aafrika inimõiguste harta artikli 12 lg 3, Ameerika inimõiguste ja -kohustuste deklaratsiooni artikkel 27, (1948); Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 18, 2000.
- ²⁰ 1951. aasta konventsiooni artikkel 31

- ²¹ Vt näiteks inimõiguste ülddeklaratsiooni artiklid 3 ja 9; kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikkel 9; ADRDM artiklid 1 ja 25; Aafrika inimõiguste harta artikkel 6; Ameerika inimõiguste konventsiooni artikkel 7; Euroopa Liidu inimõiguste konventsiooni artikkel 5; Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 6,
- ²² Vt nt poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikkel 12, mis sätestab kodaniku õiguse vabalt liikuda ja elukohta valida, samuti õigust lahkuda ükskõik milliselt maalt, kaasa arvatud kodumaalt. Vt ka Aafrika inimõiguste harta artikkel 12, 1981; Ameerika inimõiguste konventsiooni artikkel 22; Euroopa Liidu inimõiguste konventsiooni (muudetud) artikkel 2 (1950); Euroopa Liidu inimõiguste konventsiooni protokoll nr 4 teatud õiguste ja vabaduste kohta, mis on juba kantud konventsiooni esimese protokoll, artikkel 2 (1963); Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 45
- ²³ Vt UNHCR EXCOM-i järeldus pagulaste ja varjupaigataotlejate kinnipidamise kohta, nr 44 (XXXVII) -1986, p. (b), link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae68c43c0.html>. Vt ka UNHCR EXCOM, nr 55 (XL) - 1989, p. (g); 85 (XLIX) -1998, p. (cc), (dd) ja (ee); ning 89 (LI) -2000, kolmas lõik, link: <http://www.unhcr.org/3d4ab3ff2.html>
- ²⁴ ÜRO Inimõiguste Komitee üldmärkus nr 18 mittediskrimineerimise kohta, 10. november 1989, p. 1, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/453883fa8.html>; ÜRO Inimõiguste Komitee üldmärkus nr 15 konventsioonist tuleneva välismaalaste seisund kohta, vt viide 1
- ²⁵ 1951. aasta konventsiooni artikli 31 lõige 2: “Osalisriigid ei sea selliste pagulaste liikumisele muid piiranguid kui need, mis on vajalikud, ja neid piirangud kohaldatakse ainult niikaua, kuni nende staatus riigis on seadustatud või nad saavad loa sissepääsuks teise riiki. Osalisriigid annavad põgenikele mõistliku aja ja kõik vajalikud vahendid, et saada luba sissepääsuks teise riiki”. Vt UNHCR Global Consultations International Protection: Kokkuvõte 1951. aasta konventsiooni artikli 31 kohta, Genf, ekspertide ümarlaud, 8-9 novembril 2001 (UNHCR Global Consultations, Järeldused 1951. aasta konventsiooni artikli 31 kohta), p. 3, link: <http://www.unhcr.org/419c783f4.pdf>. Vt ka UNHCR, Global Consultations International Protection / Third Track: varjupaigataotlejate vastuvõtmine, sealhulgas kohtlemise nõuded konkreetses varjupaigasüsteemides, 4. september 2001 EC/GC/01/17 (UNHCR Global Consultations kokkuvõte: 1951. aasta konventsiooni artikli 31 lõige 3, link: <http://www.unhcr.org/419c783f4.pdf>. Vt ka UNHCR, Global Consultations on International Protection/Third Track: varjupaigataotlejate vastuvõtmine, sealhulgas kohtlemise nõuded konkreetses varjupaigasüsteemides, 4. september 2001 EC/GC/01/17 (UNHCR Global Consultations: varjupaigataotlejate vastuvõtmine), link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3bfa81864.html>

- 26 1951. aasta konventsiooni artikkel 26: "Iga lepinguosaline riik annab pagulasele õiguse seaduslikult valida oma territooriumil elukoht ja seal vabalt liikuda, rakendades samu tingimusi, mida kohaldatakse välismaalaste suhtes samadel asjaoludel." 1954. aasta kodakondsuseta isikute konventsiooni artikkel 26 sisaldab samasisulist sätet
- 27 UNHCR dokument "Seaduslikult riigis viibimise tõlgendus", 1988, <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/42ad93304.pdf>; UNHCR Global Consultations: varjupaigataotlejate vastuvõtmine, vt viide 25, punkt 3, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3bfa81864.html>
- 28 Näiteks kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 9 lõige 1 ütleb selgelt, et: "Kellelki ei tohi võtta tema vabadust, välja arvatud seadusega kehtestatud alustel ja kooskõlas seadusega sätestatud korraga."
- 29 Lokpo ja Touré Ungari vastu (2011), Euroopa Inimõiguste Kohus, hagiavaldus nr 10816/10, p. 21 (lõplik otsus), link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4e8ac6652.html>
- 30 Sealsamas. Euroopa Inimõiguste Kohus märkis: "Lisaks peab olema kindlus, et vaatlusalusel perioodil kinnipidamine oli kooskõlas asjassepuutuvate õigusaktidega, millega väiditakse inimestelt vabaduse meelevaldse äravõtmist."
- 31 Bozano Prantsusmaa vastu (1986), Euroopa Inimõiguste Kohus, hagiavaldus nr 9990/82, p. 54, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4029fa4f4.html>; H. L. Ühendkuningriigi vastu (2004), Euroopa Inimõiguste Kohus, hagiavaldus nr 45508/99, p. 114, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/502d48822.html> Vt ka Dougoz Kreeka vastu (2001), Euroopa Inimõiguste Kohus, hagiavaldus nr 40907/98, p. 55: seadused peavad olema "pisavalt kättesaadavad ja täpsed, et hoida ära võimalikku omavoli", link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3deb8d884.html>
- 32 Üldine põhimõte, et seadustel ei peaks olema tagasiulatav mõju, on kehtestatud enamikes jurisdiktsioonides, eelkõige seoses kriminaalmenetlusega, vahistamisega või kinnipidamisega: vt nt Ameerika inimõiguste ja –kohustuste deklaratsiooni artikkel 25, mis sätestab, et "ühelki inimeselt ei või võtta tema vabadust, välja arvatud seadusega kehtestatud juhul ja kehtestatud korras." Vt ka Amuur Prantsusmaa vastu, viide 9, p. 53.
- 33 See on ÜRO omavolilise kinnipidamise tööühema WGAD-i aruanne Inimõiguste Komisjoni 56. istungjärgule, E/CN.4/2000/4, 28. detsember 1999, II lisa, arutelu nr 5, link: <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/3b00f25a6.pdf>
- 34 Louled Massoud v Malta, (2010), Euroopa Inimõiguste Kohus, hagiavaldus nr 24340/08, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4c6ba1232.html>

- ³⁵ Kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikkel 9 sätestab erandeid avaliku hädaolukordade suhtes on “vältimatult vajalik olukorra tõsiduse tõttu” ja “eeldusel et sellised meetmed ei ole vastuolus nende muude rahvusvahelisest õigusest tulenevate kohustustega ning ei too kaasa diskrimineerimist ...” (artikkel 4). Vt ka A. Austraalia vastu, ÜRO inimõiguste komitee, teatis nr 560/1993, 3. aprill 1997, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b71a0.html>, milles ei tuvastatud alust arvata, et varjupaigataotlejate kinnipidamine oli keelatud tavapärase rahvusvahelise õiguse alusel (p. 9.3)
- ³⁶ Van Alphen Hollandi vastu, ÜRO inimõiguste komitee, teatis nr 305/1988, 23. juuli 1990, p. 5,8, link: <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/SDecisionsVol3en.pdf>
- ³⁷ Samas. ja A Austraalia vastu, märkus 35 eespool, p. 9.2-9.4 (proportsionaalsuse kohta)
- ³⁸ Vt näiteks A. Austraalia vastu, märkus 35 eespool; C. Austraalia vastu, ÜRO inimõiguste komitee, teatis nr 900/1999, 28. oktoober 2002, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3f588ef00.html>
- ³⁹ A. Austraalia vastu, viide 35, p. 9
- ⁴⁰ WGAD-i raport inimõiguste nõukogu 10. istungjärgule, 16. veebruar 2009 A/ HRC/10/21, p. 67, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/502e0de72.html>. Mõnedes regionaalsetes kokkulepetes võidakse selgesõnaliselt piirata sisserändajate kinnipidamise põhjuseid. Selliseks näiteks on Euroopa Liidu inimõiguste konventsiooni artikli 5 lõige f: “Kellelki ei või võtta tema vabadust, välja arvatud järgmistel juhtudel ja vastavalt seaduses ettenähtud korras: (f) seaduslik vahistamine või kinnipidamine, vältimaks tema loata sissesõitu riiki või isik, kelle vastu hagi on võetud tema väljasaatmiseks või väljaandmiseks. “
- ⁴¹ A. Austraalia vastu, viide 35, p. 9.4
- ⁴² UNHCR ExCom-i järeldus pagulaste ja varjupaigataotlejate kinnipidamise kohta, viide 23, p. (b)
- ⁴³ Rahvusvaheline kinnipidamise koalitsioon (IDC) „Alternatiivid on olemas”, 2011, „Hindamise ja kogukonda paigutamise mudel”, link: <http://idcoalition.org/cap/handbook>
- ⁴⁴ R (Suckrajh taotlusel) varjupaiga- ja sisserände vahekohtu (1) ja riigisekretäri vastu, EWCA Civ 938, Suurbritannia: appellatsioonikohus (Inglismaa ja Wales), 29. juuli 2011, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4e38024f2.html>
- ⁴⁵ UNHCR ExComi järeldus pagulasseisundi või varjupaiga saamiseks esitatud ilmselgelt alusetute taotluste probleemi kohta, 20. oktoober 1983 nr 30 (XXXIV) - 1983, p. (d), link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae68c6118.html>

- 46 UNHCR ExComi järeldus pagulaste ja varjupaigataotlejate kinnipidamise kohta, viide 23, p. (b)
- 47 Vt näiteks UNHCR EXCOMi järeldused nr 58 (XL) – 1989 „Probleem - pagulased ja varjupaigataotlejad, kes tulevad ebaseaduslikult riigist, kus neile on juba antud kaitse”, viide: <http://www.unhcr.org/3ae68c4380.html>. Vt ka UNHCR Global Consultations, Järeldused: 1951. aasta konventsiooni artikkel 31, vt viide 25
- 48 UNHCR ja ülemkomissari büroo inimõiguste volinik (ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo), varjupaigataotlejate, pagulaste, migrantide ja kodakondsuseta isikute kinnipidamise alternatiivide rahvusvaheline ümarlaud: kokkuvõte, mai 2011 (rahvusvahelise ümarlause lühikokkuvõte, lõige 6, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4e315b882.html>). Vt ka UNHCR-i kodakondsuseta isiku tuvastamise korra kohta 5. aprill 2012 HCR/GS/12/02, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f7dafb52.html>
- 49 UNHCR EXCOMi kokkuvõte pagulaste ja varjupaigataotlejate kinnipidamise kohta, viide 23, p. (b)
- 50 Riigi julgeoleku tähenduse kohta vt ÜRO inimõiguste komisjoni Siracusa põhimõtted kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti piirangute ja erandite kohta, 28. september 1984 E/CN.4/1985/4 p. 29-32, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4672bc122.html>
- 51 Vt nt A. ja teised Ühendkuningriigi vastu, (2009), Euroopa Inimõiguste Kohus, hagiavaldus nr. 3455/05, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/499d4a1b2.html>
- 52 Vt Bozano Prantsusmaa vastu, märkus 31 eespool; Shamsa Poola vastu (2003), Euroopa Inimõiguste Kohus, hagiavaldus nr 45355/99 ja 45357/99, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/402b584e4.html>; Gonzalez v Hispaania, (2008), Euroopa Inimõiguste Kohus, hagiavaldus nr 30643/04, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/502e31e42.html> ja Amuur Prantsusmaa vastu, viide 9
- 53 1951. aasta konventsiooni artikkel 31; Euroopa Liidu Nõukogu direktiiv 2005/85/EÜ, 1. detsember 2005, pagulasseisundi omistamise ja äravõtmise miinimumnõuded liikmesriikides, artikli 18 lg 1, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4394203c4.html>
- 54 WGAD-i raport inimõiguste nõukogu 7. istungjärgule, A/HRC/7/4 /, 10. jaanuar 2008, p. 53: “Ebaseadusliku riiki sisenemise kriminaliseerimine ületab osalisriikide õigustatud huvi kontrollida ja reguleerida ebaseaduslikku sisserännet ja põhjustab tarbetut [ja seega meelevaldset] kinnipidamist.” Link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/502e0eb02.html>
- 55 ACHR artikli 5 lg 3; ACHPR artikli 7 lg2; Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 5 lg3

- ⁵⁶ Vt Lokpo ja Touré Ungari vastu, viide 29; R.U. Kreeka vastu (2011), Euroopa Inimõiguste Kohus, hagiavaldus nr 2237/08, p. 94, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f2aafc42.html>. Vt ka S.D. Kreeka vastu (2009), Euroopa Inimõiguste Kohus, hagiavaldus nr 53541/07, p. 62, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a37735f2.html>. Euroopa Inimõiguste Kohus on leidnud, et kinnipidamine väljasaatmine eesmärgil saab toimuda alles pärast varjupaigataotluse kohta lõpliku otsuse langetamist. Vt ka ÜRO Pagulaste Ülemkomissari Ameti esildis kohtuasjas Alaa Al-Tayyar Abdelhakim Ungari vastu, 30. märts 2012, hagiavaldus nr 13058/11, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f75d5212.html>; ÜRO Pagulaste Ülemkomissari Ameti esildis kohtuasjas Said Ungari vastu, 30. märts 2012, hagiavaldus nr 13457/11, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f75d5e72.html>
- ⁵⁷ Vasileva Taani vastu, (2003), Euroopa Inimõiguste Kohus, hagiavaldus nr 52792/99, lg 37, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/502d4ae62.html> ning Lokpo ja Touré Ungari vastu, vt viide 29 eespool
- ⁵⁸ C. Austraalia vastu, märkus 38 eespool, p. 8.2
- ⁵⁹ Vt näiteks Sahin Kanada vastu, (kodakondsuse ja immigratsiooni minister) [1995] 1 FC 214, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b6e610.html>. Vt ka WGAD, arvamus nr 45/2006, ÜRO dok. A/HRC/7/4/Add.1, 16. jaanuar 2008, p. 25, link: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/7session/reports.htm> ja WGAD-i õiguslik arvamus sisserändajate ja varjupaigataotlejate olukorra kohta, UN Doc E/CN.4/1999/63, p. 69: "Välismaalase võimalus kasutada alternatiive kinnipidamisele." Link: http://ap.ohchr.org/documents/alldocs.aspx?doc_id=1520 ja WGAD-i raport inimõiguste nõukogu 13. istungjärgule A/HRC/13/30, 15. jaanuar 2010 p. 65, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/502e0fa62.html>
- ⁶⁰ Globaalse ümarlaura lühikokkuvõte, vt viide 48, p. 2
- ⁶¹ Globaalse ümarlaura lühikokkuvõte, vt viide 48, p. 20

- 62 Need teised õigused võivad sisaldada järgmist: õigus eraelu puutumatusale (inimõiguste ülddeklaratsiooni artikkel 12; poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 17 lg 1; laste õiguste konventsiooni artikli 16 lg 1; Ameerika inimõiguste konventsiooni artikkel 11; Ameerika inimõiguste ja –kohustuste deklaratsiooni artikkel 5; Euroopa Liidu inimõiguste konventsiooni artikkel 8, Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 7, õigus perekonaele: ÜRO inimõiguste ülddeklaratsiooni artiklid 12 ja artikli 16 lg 3 ; kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 23 lg 1; 1951. aasta konventsiooni artikli 10 lg1 ja ÜRO täievoliliste esindajate pagulasseisundi ja kodakondsuseta isikute konverentsi lõppakt, 25. juuli 1951, A/CONF.2/108/Rev.1, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/40a8a7394.html>; Aafrika inimõiguste harta artikkel 18; Ameerika inimõiguste konventsiooni artikli 17 lg 1 ja artikli 6; Euroopa Liidu inimõiguste konventsiooni artiklid 2 ja 8; Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 9), ebainimliku või alandava kohtlemise keeld (poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikkel 7; piinamise ja muude julmade, ebainimlike või inimväärikuste alandavate kohtlemis- ja karistamisviiside vastase konventsiooni artikkel 1, Euroopa Liidu inimõiguste konventsiooni artikkel 3;. Ameerika inimõiguste ja –kohustuste deklaratsiooni artikkel 25; Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 4; Ameerika inimõiguste konventsiooni artikkel 5; Aafrika inimõiguste harta artikkel 5)
- 63 Globaalse ümarlause lühikokkuvõte, vt märkus 48, p. 31
- 64 Globaalse ümarlause lühikokkuvõte, vt märkus 48, p. 19
- 65 Globaalse ümarlause lühikokkuvõte, vt viide 48, p. 21
- 66 Edwards „Tagasi algusesse: õigus vabadusele ja isikupuutumatusale ja kinnipidamise alternatiivid” vt viide 4, lk 1
- 67 Globaalse ümarlause lühikokkuvõte, vt viide 48, p. 21
- 68 Globaalse ümarlause lühikokkuvõte, vt viide 48, p. 21
- 69 Edwards „Tagasi algusesse: õigus vabadusele ja isikupuutumatusale ja kinnipidamise alternatiivid”, viide 4; Rahvusvaheline Kinnipidamisvastane Koalitsioon „Alternatiivid on olemas. Käsiraamat sisserändega seotud tarbetu kinnipidamise takistamiseks”, 2011, link: <http://idcoalition.org/cap/handbook/>
- 70 Globaalse ümarlause lühikokkuvõte, viide 48, p. 24

- 71 1951. aasta pagulasseisundi konventsiooni artikkel 3; inimõiguste ülddeklaratsiooni artikkel 2; poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikkel 2; majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 2 lg2, lapse õiguste konventsiooni artikkel 2; rändetöötajate konventsiooni artikkel 8 ja puuetega inimeste õiguste konventsiooni artikkel 5 kui ka regionaalsed kokkulepped, nagu näiteks Ameerika inimõiguste ja –kohustuste deklaratsiooni artikkel 2; Ameerika inimõiguste konventsiooni artikkel 24; Euroopa inimõiguste konventsiooni artikkel 14; Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 21; Aafrika inimõiguste harta artiklid 2 ja 3.
- 72 Ühtegi erandit ei ole lubatud teha diskrimineerivatel põhjustel: poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikkel 4. Sarnane säte on Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklis 15 ja Ameerika inimõiguste konventsiooni artiklis 27. Vt ka 1951. aasta konventsiooni artikkel 8
- 73 CERDi üldsoovitus nr 30 „Mittekodanike diskrimineerimine”, ÜRO dok. A/59/18, 10. jaanuar 2004, p. 19: CERDi komitee on kutsunud liikmesriike üles eriti austama mittekodanike turvalisust, eriti seoses põhjendamatu kinnipidamisega, ja tagama, et tingimused pagulaste ja varjupaigataotlejate vastuvõtukeskustes vastavad rahvusvahelistele standarditele, link: <http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/0/e3980a673769e229c1256f8d0057cd3d>
- 74 Näiteks väljasaatmismenetluses võib olla õigustatud kodanike ja mittekodanike eristamine selles mõttes, et kodanikul on õigus asuda elama oma kodumaale ja teda ei saa sealt välja saata: Moustaquim Belgia vastu (1991) 13 EHRR 802, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b7018.html>. Vt ka Agee Ühendkuningriigi vastu (1976) 7 DR 164 (Euroopa Inimõiguste Komisjoni otsus), link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4721af792.html>
- 75 Vt A Austraalia vastu, viide 35, p. 9.2; Mukong Kameruni vastu, HRC Comm Nr 458/1991, 21. juuli 1994, p. 9,8, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4ae9acc1d.html>
- 76 A. Austraalia vastu, viide 35, p. 9.4; WGAD-i raport inimõiguste nõukogu 13. istungjärgule, viide 59, p. 61; WGAD-i raport inimõiguste komisjoni 56. istungjärgule, E/CN.4/2000/4, 28. detsember 1999, II lisa, arutelu nr 5, 7. põhimõte, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/502e10612.html>. Vt ka Massoud Malta vastu, viide 34 eespool
- 77 WGAD-i aruanne inimõiguste nõukogu 13. istungjärgule, viide 59, p. 62. Vt ka UNHCR juhis nr. 3 kodakondsusetuse kohta „Kodakondsuseta isikute staatus riiklikul tasandil”, 17. juuli 2012, HCR/GS/12/03, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/5005520f2.html>
- 78 Kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 9 lg 2, poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 7 lg 4; Euroopa Liidu inimõiguste konventsiooni artikli 5 lg 2 ja Aafrika inimõiguste harta artikkel 6.

- 79 Vt ka WGAD-i raport inimõiguste komisjoni 56. istungjärgule, E/CN.4/2000/4, 28. detsember 1999, II lisa, arutelu nr 5, link: <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/3b00f25a6.pdf>
- 80 1951. aasta konventsiooni artikli 16 lg 2
- 81 A. Austraalia vastu, viide 35 ja C. Austraalia vastu, viide 38
- 82 Poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 9 lg 4; Ameerika inimõiguste konventsioon artikli 7 lg 6; Euroopa Inimõiguste konventsiooni artikli 5 lg 4; Ameerika inimõiguste ja –kohustuste deklaratsiooni artikli 25 lg 3, Ameerika inimõiguste konventsiooni artikli 7 lg 6, Aafrika inimõisute harta artikkel 6, lugeda koos artikliga 7; Euroopa Liidu inimõiguste konventsiooni artikkel 5. Vt näiteks poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 2 lg 3; Ameerika inimõiguste konventsiooni artikkel 25; Euroopa Liidu inimõiguste konventsiooni artikkel 13
- 83 UNHCR EXCOM alalise komitee konverentsiarutelu dokument „Varjupaigataotlejate ja pagulaste kinnipidamine: raamistik, probleem ja soovituslik tava”, juuni 1999 EC/49/SC/CRP.13, joonis 2, link: <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/47fdfaf33b5.pdf>
- 84 UNHCR EXCOMi järeldus pagulaste ja varjupaigataotlejate kinnipidamise kohta, viide 23, p. (C). Vaata ka UNHCR Global Consultations: Kokkuvõtte 1951. aasta konventsiooni artiklist 31, viide 25; ja I. M. Prantsusmaa vastu, Euroopa Inimõiguste Kohus, hagiavaldus nr . 9152/09, 2. veebruar 2012, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f2932442.html>
- 85 UNHCR EXCOM Järeldus nr 85 (XLIX) - 1998, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae68c6e30.html>. Vt ka WGAD raport inimõiguste komisjoni 56. istungjärgule, E/CN.4/2000/4, 28. detsember 1999, II lisa, arutelu nr 5; WGAD-i raport inimõiguste komisjoni 56. istungjärgule, E/CN.4/1999/63, 18. detsember 1998, p. 69 ja 70, viide põhimõtetele 3, 6, 7, 8, 9 ja 10
- 86 Täiendav teave: UNHCR dokument „Vanus, sugu ja mitmekesisuse süvaliendamine”, 31. mai 2010 EC/61/SC/CRP.14, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4cc96e1d2.html>
- 87 Abdolkhani ja Karimnia Türgi vastu (nr 2), (2010), Euroopa Inimõiguste Kohus, hagiavaldus nr 50213/08, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4c5149cf2.html>, mis leidis, et Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklit 3 rikkudes on pagulasi hoitud poliitse peakorterite keldris kolm kuud kinni.

- ⁸⁸ Rida inimõigusala seadised on eriti olulised kinnipidamisasutuste jaoks, nagu näiteks poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikkel 7 (piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise keelustamine), artikkel 10 (õigus inimlikule kohtlemisele kinnipidamisasutustes) ja artikkel 17 (õigus perekonnaelule ja privaatsusele). Vt ka ÜRO põhimõtete kogu kõikide inimeste kaitset kohta ükskõik millise kinnipidamise või aresti viisi eest, Peaassamblee resolutsioon nr 43/173, 9. detsember 1988, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3b00f219c.html>; ÜRO miinimumreegleid vangide kohtlemise kohta, 1955, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b36e8.html>; ÜRO reeglid kinnipidamiskohas viibivate alaealiste kaitse kohta, 1990, A/RES/45/113, 14. detsember 1990, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3b00f18628.html>
- ⁸⁹ Ameerika riikide inimõiguste komisjoni dokument rändajate inimõiguste, rahvusvaheliste standardite ja ELi tagasisaatmise direktiivi kohta, resolutsioon 08/03, 25. juuli 2008, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/488ed6522.html>; Abdolkhani ja Karimnia Türgi vastu, viide 87
- ⁹⁰ WGAD-i aruanne inimõiguste nõukogu 7. istungjärgule, viide 54
- ⁹¹ Muskhadzhiyeva jt Belgia vastu, (2010), Euroopa Inimõiguste Kohus, hagiavaldus nr 41442/07, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4bd55f202.html>, milles muuhulgas leiti, et laste kinnipidamine täiskasvanutele mõeldud kinnipidamisasutustes on mitte ainult ebainimlik või alandav kohtlemine ja vastuolus Euroopa Inimõiguste Konventsiooni artikliga 3, vaid ka muudab nende kinnipidamise ebaseaduslikuks.
- ⁹² ÜRO reeglid kinnipeetavate naisvangide kohtlemise kohta ja naiskurjategijate muud kinnipidamismeetmed (Bangkoki reeglid), A/C.3/65/L.5, 6. oktoober 2010, reegel 42, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4dcbb0ae2.html>
- ⁹³ Bangkoki reeglid, reegel 48, sealsamas
- ⁹⁴ 1951. aasta konventsiooni artikkel 22; inimõiguste ülddeklaratsiooni artikkel 26; majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste rahvusvahelise pakti artiklid 13 ja 14; lapse õiguste konventsiooni artikkel 28, konventsioon naiste diskrimineerimise kõikide vormide likvideerimise kohta artikkel 10.
- ⁹⁵ Vt ÜRO Peaassamblee deklaratsioon aluspõhimõtete Justice kuriteoohvritele ja võimu kuritarvitamine, 29. november 1985, A/RES/40/43 saadaval aadressil: <http://www.un.org/documents/ga/res/40/a40r034.htm>
- ⁹⁶ UNHCR EXCOM-i järeldus naispagulaste ja nende rahvusvahelise kaitse kohta, nr 39 (XXXVI) - 1985, link: <http://www.unhcr.org/3ae68c43a8.html> ja UNHCR EXCOM-i järeldus naiste ja tüdrukute riskide kohta, nr. 105 (LVII) -2005, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/45339d922.html>

- ⁹⁷ Euroopa Nõukogu Komitee piinamise tõkestamise normide kohta, detsember 2010, link: <http://www.cpt.coe.int/en/documents/eng-standards.pdf>
- ⁹⁸ ÜRO juhtpõhimõtted ettevõtjate õiguste ja inimõiguste kohta, A/HRC/17/31, 21. märts 2011, p. 5; Globaalse ümarlause lühikokkuvõte, viide 48, p. 14
- ⁹⁹ Lapse õiguste konventsiooni artikli 7 lg 1 ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti artikli 24 lg 2. Vt ka UNHCR EXCOM-i järeldus lapspagulaste kohta nr 47 (XXXVIII) - 1987, p. (F) ja (g), link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae68c432c.html>; ÜRO Inimõiguste Nõukogu resolutsioon lapse õiguste kohta, 20. märts 2012, A/HRC/19/L.31, p. 16 (c) ja 29-31, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/502e10f42.html>; ÜRO Inimõiguste Nõukogu resolutsioon sündide registreerimise kohta ja igaühe õiguse kohta olla kõikjal kohaldatud seaduse eest võrdselt, 15. märts 2012, A/HRC/19/L.24, link: http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/19/L.24
- ¹⁰⁰ Globaalse ümarlause järeldused, lg 10, viide 48 eespool
- ¹⁰¹ Vt jesuiitide pagulaste teenus - Euroopa (JRS-E), „Haavatavus kinnipidamises”, juuni 2010, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4ec269f62.html>
- ¹⁰² Käesolevates juhistes määratletakse last kui “inimest vanuses alla 18 aastat”, ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikkel 1, 1990. Vt ka ÜRO reeglid kinnipidamiskohas viibivate alaealiste kaitse kohta, viide 88
- ¹⁰³ ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti juhised laste parimate huvide kindlaksmääramise kohta, kaitse ja hoolduse teabeleht, juuni 2008; link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49103ece2.html>. ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti juhised lapse parimate huvide kindlaksmääramise kohta, mai 2008, lg 20, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/48480c342.html>. ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet, UNHCR BID juhiste rakendamise õppekäsiraamat, november 2011, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4e4a57d02.html>. ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti juhised nr 8 rahvusvahelise kaitse kohta: Lapse varjupaigataotlused 1951. aasta konventsiooni ja/või 1967. aasta pagulasseisundi protokolli artiklite 1 (A) 2 ja 1 (F) alusel, 22. detsember 2009, HCR/GIP/09 / 08 (ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti juhised laste varjupaigataotluste rahvusvahelise kaitse kohta) lg. 5, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b2f4f6d2.html>. Lapse õiguse konventsiooni üldmärkus nr 6: Väljaspool oma päritoluriiki asuvate saatjata ja vanematest lahutatud laste kohtlemine, 1. september 2005, CRC/GC/2005/6, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/42dd174b4.html>
- ¹⁰⁴ Muskhadzhiyeva jt Belgia vastu, viide 91

- ¹⁰⁵ ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti täitevkomitee programmi ExCom järelalus nr 107 (LVIII) - 2007, Riskilapsed, p. G (i), link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/471897232.html>. ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti juhised laste varjupaigataotluste rahvusvahelise kaitse kohta, viide 103. Vt ka Rahvusvahelise Kinnipidamisvastane Koalitsioon, „Kinnipüütud Lapsepõlv“: pagulaste, varjupaigataotlejate ja ebaregulaarsete rändajate laste, keda mõjutab kinnipidamine sisserände tõttu õiguste ja vabaduste tagamise uus mudel 2012, <http://idcoalition.org/wp-content/uploads/2012/03/Captured-Childhood-FINAL-June-2012.pdf>; IDC, kogukonda paigutamise ja hindamise lapseteadlik mudel, link: <http://idcoalition.org/ccap-5step-model/>
- ¹⁰⁶ Popov Prantsusmaa vastu (2012), Euroopa Inimõiguste Kohus, hagiavaldus nr 39472/07 ja 39474/07, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f1990b22.html>
- ¹⁰⁷ sealsamas
- ¹⁰⁸ Laste vastuvõtutingimuste kohta vt ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti juhised lappagulaste kaitse ja hoolitsuse kohta, 1994, p. 92, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3470.html>. WGAD-i aruanne inimõiguste nõukogu 13. istungjärgule, viide 59, p. 60: “Arvestades kinnipidamise alternatiivide kättesaadavust, siis on raske ette kujutada olukorda, kus saatjata alaealiste kinnipidamine oleks kooskõlas laste õiguste konventsiooni artikli 37 lõigu (b) alapunktiga 2, mille kohaselt võib kinnipidamist kasutada ainult viimase abinõuna.” Mitunga Belgia vastu (2006), Euroopa Inimõiguste Kohus, hagiavaldus nr. 13178/03, p. 103, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/45d5cef72.html>
- ¹⁰⁹ Globaalse ümarlause lühikokkuvõte, viide 48, lg 7. ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti juhised põhimõtete ja korra kohta varjupaika taotlevate saatjata laste kohtlemisel, veebruar 1997, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3360.html>. ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti juhised laste varjupaigataotluste rahvusvahelise kaitse kohta, viide 103
- ¹¹⁰ ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti juhised ja menetlus varjupaika taotlevate saatjata laste kohtlemise kohta, sealsamas
- ¹¹¹ Samuti võib lapse stressi ja võõras keskkonnas viibimise traumad leevendada lapse keelt ja kultuuri tundev täiskasvanu.
- ¹¹² Vt ÜRO lapse õiguste konventsiooni üldmärkus nr 6: saatjata ja vanematest lahutatud laste kohtlemine väljaspool nende päritoluriiki, lg 61, viide 103
- ¹¹³ Vt ka Bangkoki reeglid, viide 92
- ¹¹⁴ Näiteks peavad olema paigas erimeetmed, et kaitsta inimkaubanduse ohvrina riiki sattunud naiste õigust inimväärsel elule

- ¹¹⁵ Bangkoki reegel nr 5, vt viide 92
- ¹¹⁶ Bangkoki reegel nr 19, vt viide 92
- ¹¹⁷ Bangkoki reegel nr 33 (1), vt viide
- ¹¹⁸ Bangkoki reegel nr 25 (1), vt viide 92
- ¹¹⁹ Bangkoki reegel nr 25 (2), vt viide 92
- ¹²⁰ Vt ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo soovituslikud põhimõtted ja juhised inimõiguste ja inimkaubanduse kohta, E/2002/68/Add. 1, link: <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/Traffickingen.pdf>
- ¹²¹ Puuetega inimeste õiguste konventsiooni artikkel 14, 2008 (ICRPD)
- ¹²² ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti täitevkomitee programmi EXCOM-i järeldused puuetega pagulaste ja teiste puuetega inimeste kohta, mida kaitseb ja toetab ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet, nr 110 (LXI)-2010, lg (C), (f), (h), (j), link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4cbeaf8c2.html>
- ¹²³ Viide EXCOM-i järeldustele, vt eelmine viide, preambuli lg 3
- ¹²⁴ Puuetega inimeste õiguste konventsiooni artikli 18 lg 1 alapunkt b
- ¹²⁵ Vt näiteks Euroopa Liidu nõukogu 27. jaanuarist 2003. aasta direktiiv 2003/9/EÜ, millega sätestatakse miinimumnõuded varjupaigataotlejate vastuvõtmisele liikmesriikides, artikli 17 lg 1, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ddcfda14.html>
- ¹²⁶ Yogyakarta põhimõtted rahvusvaheliste inimõiguste rakendamise kohta seoses seksuaalse sättemuse ja soolise identiteediga, 2006, 9. põhimõtte: õigus humaansetele kohtlemisele kinnipidamise ajal, link: <http://www.yogyakartaprinciples.org/index.html>
- ¹²⁷ ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo inimõiguste seire koolituse käsiraamat, professionaalne koolitussari nr 7, 2001, V ptk (lk 87-93), link: <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/training7Introen.pdf>; ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo Istanbuli protokoll käsiraamat piinamise ning muu julma, ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõhusa uurimise ja dokumenteerimise kohta, professionaalne koolitussari nr. 8, 2001, link: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4638aca62.html>; Piinamise tõkestamise ühenduse praktiline juhised „Kinnipidamiskohtade seire”: 2004, link: <http://www.apr.ch>

- ¹²⁸ Asjakohased aluslepingute säteteks hulgas on ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti põhikirja p. 8 koos liikmesriikide kohustusega teha koostööd ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametiga selle rahvusvahelise kaitse mandaadi teostamisel 1951 . aasta konventsiooni artiklites 35 ja 36 ja 1967 . aasta protokollis artiklis 2; Aafrika inimõiguste harta artikkel 45, Euroopa Liidu Nõukogu direktiiv 2004/83/EÜ, 29. aprill 2004, miinimumnõuete kohta kvalifitseerimise ja vastava seisundi kolmandate riikide kodanikud või kodakondsuseta isikud peavad täitma, või kui isikud, kes muul põhjusel vajavad rahvusvahelist kaitset ja sisu antud kaitse artikli 35, link: <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4157e75e4.pdf>
- ¹²⁹ Seire- või kontrollifunktsioon on antud eri rahvusvahelistele, piirkondlikele ja riiklikele ametiasutustele, nagu näiteks piinamise tõkestamise alamkomitee ja riikide ennetusmehhanismid, mis on moodustatud piinamise vastase konventsiooni lisaprotokollis alusel, 2002 (OPCAT). Riiklike mehhanismide hulka kuuluvad riikide tõkestusmehhanismid, riikide inimõiguste institutsioonid, õigusvolinikud ja/või valitsusvälised organisatsioonid
- ¹³⁰ Globaalse ümarlause lühikokkuvõtte, vt viide nr 48, lg 25
- ¹³¹ Bangkoki reeglite artikli 25 lg 3, viide 92
- ¹³² 1951. aasta konventsiooni artikkel 27. Globaalse ümarlause lühikokkuvõtte, vt viide nr 48, lg 24
- ¹³³ Globaalse ümarlause lühikokkuvõtte, vt viide nr 48, lg 22
- ¹³⁴ Õiguse kohta pere- ja isiklikule elule vt viide 62
- ¹³⁵ Edwards „Tagasi algusesse: õigus isikuvabadusele ja isikupuutumatusesele ja kinnipidamise alternatiivid,“ viide 4, lk 1
- ¹³⁶ Globaalse ümarlause lühikokkuvõtte, vt viide nr 48, lg 29
- ¹³⁷ Globaalse ümarlause lühikokkuvõtte, vt viide nr 48, lg 30
- ¹³⁸ Globaalse ümarlause lühikokkuvõtte, vt viide nr 48, lg 31
- ¹³⁹ Globaalse ümarlause lühikokkuvõtte, vt viide nr 48, lg 14

Kasulikud lingid

Käesolevad juhised asuvad veebiaadressil:

<http://www.unhcr.org/refworld/docid/503489533b8.html>

Erijaotis varjupaigataotlejate kinnipidamise kohta Refworld'i kodulehel:

<http://www.unhcr.org/refworld/detention.html>

Pagulaste ja kodakondsuseta isikute konventsioonide tähtpäeva tähistamiseks pühendatud ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti ekspertnõupidamise lühikokkuvõte (2010-2011): <http://www.unhcr.org/4fe31cff9.html>

ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet:

<http://www.unhcr.org>

UNHCR
The UN
Refugee Agency

Division of International
Protection

United Nations High
Commissioner for Refugees
Case Postale 2500
1211 Geneva 2, Switzerland

www.unhcr.org